

כאמ"ר קרי' לו מה נבדל... (אם נחשב...)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת "משולי ערימות"
רחוב שאנת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עילית
ארץ ישראל

גליון מספר 501

הוצגה ע"י בנים הנה"ג
ד"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שלישיא לונדון

לע"נ הר"ר צבי בהר"ר מרדכי והעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, יט' טבת התשע"ד. מסכת יומא דף מד – דף נו

דף מ"ד ע"א

א) גמ', וכל אדם לא יהיה וכו'. הקשה המאירי למה לי קרא תיפוק ליה דאסור משום דהויא ביאה ריקנית, ותיריך, דאינו חייב בזה אלא בדרך ביאה דרך פתח המזרח אך הנכנס דרך גגות ופשפושין (דהיינו פתחים קטנים שבצידי העזרה) פטור, וקא משמע לן קרא דהכא חייב. אי נמי דבא להזוהר שלא ליכנס אף לצורך עבודה כגון להכניס המחטה. אמנם התוס' (מג): ד"ה אמר כתבו, דהמקשן סבר דאפילו מההיכל אין צריך לפרוש אם נכנס לצורך עבודה.

ב) גמ', תלמוד לומר עד צאתו. כתב הגבורת ארי דגם מאן דאמר בערכין (יח). ולא עד בכלל מודה הכא דהוי בכלל, דאם לא כן קרא דעד צאתו מיותר, דהא כתיב בבואו לכפר דהיינו דכל זמן הכפרה לא יהיה אדם באהל מועד, ועל כרחך דעד צאתו היינו דגם בצאתו אסור. (וצריך עיון)

ג) גמ', אין לי אלא באהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין. במקדש דוד (סימן כ') הקשה, מדוע לא הזכירה הגמ' נוב וגבעון, ותיריך, דאולי משום שלא היו שם הזאות דבין הבדים, וקטורת דלפני ולפנים, אמנם הקשה, דאי לא היו שם הזאות דבין הבדים איך היה שם שעיר המשלח והרי חיסר המתנות. ותיריך, דכיוון דלא היה שם ארון אין דין הזאות על בין הבדים, וממילא אין כאן חסרון.

ד) גמ', כפרתו קודמת לכפרת ביתו. הקשו התוספות ישנים דהעבודה נעשית בבת אחת ומה שייך למימר דכפרה אחת קודמת לחבירתה. ותירצו, דמיירי בוידוי של פר שצריך לומר תחילה אני וביתי ובני אהרון עם קדשך, דאי לאו קרא היה צריך להזכיר בני שבטו בפעם השניה תחילה. והריטב"א הקשה דאם כן מאי קאמר דקודמת לכפרת כל ישראל, והא בוידוי של פר אינו מתודה על ישראל. ותיריך, דאין הכי נמי דוידוי ישראל מיירי בוידוי שעל השעיר, אלא דאשמועינן אגב אורחא דין סדר הוידוי. עוד תירץ, דמיירי לענין הקרבנות, דכהן גדול מקריב קרבנו, ואחר כך קרבן הכהנים, לבסוף קרבן כל ישראל.

ה) גמ', יבא דבר שבחשאי. הקשו התוספות ישנים מדוע קטורת מיקרי בחשאי יותר ממתן דמים דגם שם היו פורשין. ותיריך, דקטורת אין מפורש בקרא על מה מכפרת, אך מתן דמים כפרתו מפורשת. עוד תירצו, דקטורת

היתה נעשית בשתיקה, אך במתן דמים היה מונה אחת ושתיים וכו'. וכתבו דתירוץ זה דחוק.

ו) גמ', ויכפר על מעשה חשאי. הקשה הגבורת ארי דקרא דמייתי בויתן את הקטורת, מיירי בלשון הרע דפרהסיא, וקטורת מכפרת על לשון הרע דחשאי. ולא על לשון הרע דפרהסיא, כדאיתא בערכין (טו). והיאך ילפינן מהאי קרא דקטורת מכפרת על מעשה חשאי, ובמצפה איתן העיר זאת על דברי רש"י בד"ה על, שכתב דהלשון הרע היה במה שאמרו אתם המיתם את קהל ה', וסתם לשון הרע בחשאי. וכתב, דשאני התם דהיו מרננים על הקטורת ואומרים דסם המות היא, ובעבורה מתו נדב ואביהוא, ולכן דוקא קטורת כיפרה עליהן.

ז) גמ', ותנא דבי ר"י על מה הקטרת מכפרת על לשון הרע. בשמירת הלשון (חלק שני פרק ג') כתב, דמהא חזינן חומרת עוון לשון הרע דהדבר הראשון שעושה הכהן גדול ביום הכיפורים לפני ולפנים הוא כפרת עוון לשון הרע.

ח) גמ', תנן התם פורשין מבין האולם ולמזבח וכו' אבל בשעת הקטרה דלפני ולפנים וכו' לא פרשי. הקשה הריטב"א, הרי בשעת הקטרה מדין תורה אסור להיות בהיכל כדלעיל, ואם כן מדוע לא פרשי מבין האולם ולמזבח שמא יעלו להיכל, ותיריך, דמאי דמיתעביד לפני ולפנים חמיר להו, ועוד דהוא רחוק יותר. ובתוס' ישנים (בעמוד ב') כתבו דניחא להו לרבנן לאוקמי אדין דאורייתא שיהיו בין האולם ולמזבח, כדי שהכהן גדול יפחד לתקן מבחוץ ולהכניס כצדוקי. וכתב בהגהת חיים מדבר דאף על פי, שיכול לעשות כן בין הפרוכות בשביל זה משביעים אותו שלא ישנה, אמנם התוס' ישנים שם כתב, דבין הפרוכות קשה לעשות כן.

ט) גמ', לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל. כתב הגבורת ארי דטעמא דדוקא בהקטרת היכל גזרו פרישה מבין האולם ולמזבח, משום דהקטרת היכל מילתא דשכיחא בכל יום שחרית וערבית, וגזרו רבנן פרישה מן האולם אטו פרישה דהיכל, אך הקטרת פנים אינה שכיחא אלא פעם בשנה ולא גזרו בה.

י) תוס' ד"ה בשילה וכו', וכי וכו' איצטריך תרי קראי וכו'. התוספות ישנים ד"ה שילה תירצו, דהיכא דאין הדבר תלוי בקדושת המקום שפיר ילפינן

עשה עבודת המחתה בהיכל, צריך לומר דמה דנקט חולשא דכ"ג הוא על דרך שפירשו התוס' לעיל (כ:): ד"ה משום, דאפילו עבודות דכהן הדייט נעשו בזריזות, כדי שימצא כ"ג מזומן כל מה שצריך משום חולשתו.

טז) גמ', נתפזרו לו קב גחלים מכבדן לאמה. וברש"י שמכבדן לאמת המים שבעזרה, הקשו בתוס' ישנים היאך מכבדן הא כבר קדשו בכלי שרת ומבזה אותן, ועוד, הא עובר משום מכבה, (ועיין בתוס' לקמן (מו:): ד"ה כי פליגי) ותירצו, דמכבדן לאמה לאחר שכבו. עוד תירצו, דכיוון דכבר נעשית בהם כל מצוותן אין איסור כיבוי.

יז) גמ', בכל יום היה חותה בשל סאה מדברית וכו'. הקשה הגבורת ארי מדוע לא נקט בענין אחד, דבכל יום היה חותה בה' קבין ירושלמית, ומערה לתוך ג' קבין ירושלמית. ותירץ דלשון סאה שגור בלשון חכמים טפי, וכל כמה דמצי למינקט ליה, לא נקט ללישנא דקבין.

יח) גמ', כדי שתהא זרועו של כהן גדול מסייעתו. בירושלמי (יומא פ"ד ה"ד) איתא, דבכל יום לא היה ביד המחתה אורך אמה גמורה, וביום הכיפורים היה בה אורך אמה ומחצה. וכתב המאירי שהיתה ארוכה כדי שיניח את הבית יד תחת אצילי ידיו, וזרועו שטוח תחתיה, כדרך שהפרשים עושים בהבאת רומח להקל בטרחו.

יט) גמ', והיום היה לה ניאשתיק. וברש"י דהיינו טבעת, וטעמא משום ונשמע קולו בבואו אל הקודש. וכתב הריטב"א, דאף דהאי קרא במעיל נאמר, גמרו מיניה רבנן להכא. והתוס' בד"ה בכל הביאו מהירושלמי דהיינו נרתיק שלא יכווה. והריטב"א פירש, דהוא כיסוי על הגחלים כדי שלא יכבו, או כדי שלא יכוו פניו דכהן גדול מחום הגחלים. ובכל יום לא היה צריך לכך, משום דיכול ליתן את ידו השמאלית על פניו, אבל ביום הכיפורים שצריך לקחת בידו האחת את המחתה, ובידו השנייה את הכף צריך כיסוי. והמאירי פירש, דניאשתיק היינו בסיס, שהמחתה היתה מעוגלת מלמטה וביום הכיפורים עשו לה בסיס, ובכל יום לא היתה צריכה בסיס כיון דלא היו מושיבין אותה על שוליה, דמיד אחר שחיתה את הגחלים, היה מערה אותם על המזבח, אך ביום הכיפורים, כיון דהיה מניח המחתה בקודש הקדשים, ומקטיר בה הקטורת, בעינן בסיס כדי שתשב היטב ולא תתנדנד ותתפזר הקטורת. והנה הרמב"ם (פ"ב מעבודת יום הכיפורים ה"ה) השמיט את הניאשתיק, וכתב הפרי חדש במים חיים, (על הרמב"ם שם), דהשמיטה משום דמימרא דבן הסגן היא והוי יחידאה.

ומכל מקום בירושלמי מייתי לה בסתמא, ועוד דדברי טעם הם, דאילו הנרתיק היה נכווה. אך במעשה רוקח כתב דאינו מוכרח דהיה נכווה, דאף דבכלי מתכת חם מקצתו חם כולו, מכל מקום יד המחתה ארוכה היתה, ומהאי טעמא לא שנאה תנא דמתניתין והשמיטה הרמב"ם. [עוד יש לומר, דהרמב"ם לא סבר כהירושלמי דהוי נרתיק, אלא כרש"י דהיתה טבעת המשמיעה קול, והשמיטה משום דסבירא ליה דמאן דפליג אבן הסגן סבר כרבינו חננאל (לקמן נב.), דמעלתו של כהן גדול ביום הכיפורים שלא היה צריך להשמיע קולו בבואו אל הקודש לסימן קריאה ונטילת רשות. (ג.ר.)].

כ) תוס' ד"ה זהב טוב. מפרש בירושלמי כשצורפים אותו אינו נחסר כלום. וביאר המהרש"א בחידושי אגדות דישנן שבע מיני מתכות, והם מפעולות שבעת כוכבי הלכת, והזהב פעולת השמש, והכסף פעולת הלבנה. ובאותם מיני זהב, בשישה מהם יש סיגים משבעת מיני המתכות דהם משבעת הכוכבים, אך הזהב הטוב אין בו שום סיג, כיון דהוא מפעולת השמש, ולכן אינו נחסר כלום על ידי שצורפים אותו. וכן הביא בדרשות ר"י אבן שועיב (פרשת ויקחו לי תרומה ד"ה ומצינו שבעה) ממדרש חזית.

כא) שם. בשיח יצחק הקשה, הרי הירושלמי מפרש זאת על זהב טהור, עשה עבודת המחתה בהיכל, ובהולין מיירי בשיר ופתיחת הדלתות וכן בעירובין מיירי בפתיחת דלתות ההיכל, ואין בזה משום קדושת המקום ושפיר ילפינן.

דף מ"ד ע"ב

(יא) גמ', אתיא כפרה כפרה וכו'. הקשו התוספות ישנים מנא לן דבעינן פרישה בשעת הקטרת קטורת דהיכל, ותירצו, דכיון דקטורת הוי דבר שבחשאי, אם כן יש לפרוש גם בהקטרה דהיכל. והרמב"ם (פ"ג מתמידין ומוספין ה"ג) כתב בשעה שמקטירין הקטרה בהיכל בכל יום פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח וכו' שנאמר וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש, בנין אב לכל כפרות שבקודש שלא יהא שם אדם. והקשה הגבורת ארי דאי כדבריו למה לי גזירה שווה דכפרה כפרה, תיפוק ליה מבנין אב.

(יב) גמ', מעלות דאורייתא. וברש"י מעלות שמנו חכמים במשנה דמס' כלים וכו' דאורייתא נינהו הלכה למשה מסיני. כתב הכסף משנה (פ"א מביאת מקדש ה"ו) על הרמב"ם שפסק דשכור הנכנס מן המזבח ולפנים היינו אף שאינו עובד, ודלא כהרמב"ן בהשגותיו על ספר המצוות (מצוה לא תעשה עג) ובפירוש התורה (פרשת שמיני), דלוקה דוקא אם עבד, דללא עבודה אינו אסור מן התורה, ומה ששנינו בכלים היינו מעלות דרבנן. אבל שיטת הרמב"ם דמעלות דאורייתא, וכשיטת גמ' דידן. ואף דחלק מהמעלות דמתני' דכלים מדרבנן הוו, מכל מקום אלו שאפשר לפרש שהן מן התורה מפרשינן. ועיין בחידושי רבינו חיים הלוי. ובאבי עזרי (רביעאה). (ועיין באות הבאה)

(יג) גמ', לא מינכרא מילתא, כתב הריטב"א דמיירי דוקא במעלות שבין האולם ולמזבח דהוו דרבנן, אך ודאי דאיכא מהני עשר מעלות דהוו דאורייתא, כגון הא דובין ומצורעין, וכל הטמאין שנכנסו לפנים ממחיצתן. (עיין באות הקודמת)

(יד) גמ', משום חולשא דכהן גדול. הקשה הגבורת ארי דמשמע דללא הטעם דחולשא, גם ביום הכיפורים היה חותה בשל ד' ומערה לתוך של ג', ואפילו בשבת, וכדשנינו דבכל יום היה עושה כן ואף שבת במשמע (וכן איתא בפ"ד דתמיד). וקשה מהא דכריתות (כ). דהחותה גחלים בשבת חייב חטאת, והכא כשמערה ממחתה למחתה עושה מלאכה שלא לצורך גבוה (ועיין לעיל דף מג: אות כד). ותירץ, דהויא מלאכה שאינה צריכה לגופה, דלא ניחא ליה במה דעל ידי החיתוי מבעיר התחתונים ומכבה העליונים, ואף על פי דפטור אבל אסור, שבות במקדש לא גזרו. [אבל קשה לר' יהודה דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, ולא פליג במתניתין אלא בסיפא. ומשמע דמודה בכל הני השנויים ברישא].

טו) גמ' בכל יום היה חותה וכו'. כתב הגבורת ארי דביום הכיפורים היה חותה הגחלים של מזבח הזהב, באותה מחתה שהיה חותה בה, לפני ולפנים, משום דגם בזה שייך טעמא דחולשא דכהן גדול. והקשה המקדש דוד (סי' כ"ד סק"א) דאיתא בתוספתא (פ"ג ה"י) דבכל יום ב' כהנים נכנסים אחד בכף ואחד במחתה, והיום נוטל את המחתה בימינו, ואת הכף בשמאלו, במה דברים אמורים בקטורת של לפני ולפנים, אבל בקטורת של מזבח הרי היא כקטורת של כל ימות השנה. וכן דייק הרמב"ן במלחמות ריש מכלתין. (ועיין עוד במקדש דוד (שם וסימן טו' סק"ב) שדן אם בקטורת דהיכל יכול להכניס קודם הכף, ואחר כך המחתה או לא) אמנם גם ברמב"ם (פ"ב מעבודת יום הכפורים ה"ה) משמע דנעשית ככהן גדול. וכן כתב הרש"ש (לעיל מג:): והוסיף דגם אי נימא כהתוספתא דכהן הדייט

כיון דשם זהב ושם זהב טוב אינם מינים בפני עצמם, אלא כל אחד מחמשת המינים הנוכרים, אם יש בו תערובת נקרא זהב בסתם, ואם הוא מזוקק מאד שאין בו תערובת, נקרא זהב טוב. אמנם תמה שהרי מצאנו זהב שהוא לבן ככסף שמראהו כזה, ומדוע לא מנאו כאן. ופירש, דאולי הוא זהב אופיר שבא מאופיר, ומה שכתוב וציפית אותו זהב טהור אין זה מין בפני עצמו אלא כל זהב מזוקק הרבה מאד נקרא כך.

ה) גמ', תניא נמי הכי. רש"י בד"ה תניא נמי הכי פירש, דאתא להביא ראייה שנקרא זהב פרוים משום שדומה לדם הפרים. וכתב ביד דוד, דרש"י אתא לבאר, שלא נפרש דרב חסדא בא לפסוק כרבי מנחם, והתניא נמי הכי שהלכה כרבי מנחם. דמרב חסדא אין הכרח שסובר כרבי מנחם במתניתין, אלא מפרש לשון "זהב פרוים" דבבבא דדברי הימים (פ"ג ו').
ורבינו אליקים פירש, שהגמרא באה להביא ראייה לדברי רב אשי שאמר שיש חמשה מינים, ובכל חד וחד יש בו זהב טוב וזהב סתם, שהרי בברייתא זו אמרינן שאדום הוא אותו זהב שקרוי זהב טוב שדומה לדם הפרים, משמע שיש זהב אדום שאינו קרוי זהב טוב כל כך אלא נקרא רק בשם זהב סתם, וכמו שבאותו אדום יש זהב וזהב טוב, הכי נמי בכל חד מחמשת מיני הזהב וכדברי רב אשי. (ועיין באות הבאה)

ו) שם, הפרי חדש כתב בהטעם שהרמב"ם (פ"ב מעבודת יום הכפורים ה"ה) השמיט את דברי רבי מנחם, במשנה שזוהב המחתה ביום הכפורים היה אדום, משום דרבנן פליגי עליה, וכתב השיח יצחק דלא חשו לסברתו (עיין לעיל אות ה), משום דאיתא בראש השנה (כו). דשייך רק אם מביא דבר לשם נוי, ואדרבא אף על עצם הכנסת דם הפרים (שמזכיר חטא העגל) תירצה הגמ' שם דלא הוי קטיגור משום דנשתנה, ומה לנו להוסיף עוד מזכיר שנצטרך לתירוץ זה, ופסק כוותיהו. ולפי מה שהבאנו באות הקודמת דברי רב חסדא ותניא נמי הכי לא אתו להביא ראייה לרבי מנחם.

ז) גמ', דקה מן הדקה. כתב היד דוד דמסתברא דמה שהיתה הקטורת צריכה להיות דקה מן הדקה, היינו להקטרת לפני ולפנים, אבל הקטורת שהיתה גם בכל יום על מזבח הזהב בהיכל, ביום הכיפורים נמי היתה כבכל ימות השנה, וכן לא היתה אלא דקה, ולא דקה מן הדקה. ועיין ברש"י מג: ד"ה והיום שמדבריו נראה מפורש כן. ועיין בגבורת ארי לעיל אות טו בהטעם שמוסיף היום מלא חופניו.
ח) גמ', דקה מה תלמוד לומר. הקשה השפת אמת הא בקדשים בעינן שנה בה הכתוב לעכב, ואם כן הכא נמי מה ששנה בו הכתוב היינו לעכב, דלא נימא דמצוה בכל השנה בדקה, או דכל השנה למצוה וביום הכיפורים לעכב. וליכא למילף לעכובא ממאי דכתיב חוקה, דחוקה לא קאי אלא על הדברים האמורים בפרשה זו, אבל השתא דכתיב דקה ביום הכפורים, קטורת של שאר ימות השנה נמי מעכב כמו שכתב המשנה למלך (פ"ב מכלי המקדש ה"ג) דמעלה עשן ילפינן מקטורת דיום הכיפורים. ותיירך, דשמא ילפינן לעיכובא מפסוק אחר. בהגהה שם ציין לדברי התוספות בשבועות (יד, א). דהיכא דאיכא למידרש למצווה עצמה דרשינן ולא דרשינן לעיכובא. והגרי"ש אלישיב כתב, דאיתא בקרא (שמות ל, לה) ממולח טהור קודש, ופירש רש"י ממולח כתרוממו מערב שיערב שחיקתן יפה יפה זה עם זה. ואם כן חזינן דמצוה שיהא דקה כבר יודעים אנו מהא דבעינן מעורב, דליכא ערוב יפה אלא אם תהיה דקה, ואם כן הא דכתבה התורה דקה בפירוש, נשנה לעכב.
ט) גמ', ואחת שמוסיפין בו ביום. פירש רש"י ליטול ממנה גחלת לקטורת של לפני ולפנים, ובגבורת ארי כתב דאפילו הכי לא יקדום למערכה גדולה דכפרתה מרובה ועדיפא כדמוכח לעיל (לג).

ולא על זהב טוב. וביאר, דכיון דתלמודא דידן לא הביא מין הזהב הטהור על כרחך סובר תלמודא דידן דזהב טוב היינו זהב טהור. עוד הקשה, דבירושלמי שהביאו התוס' משמע, שמה שאינו נחסר כלום נעשה רק על ידי שצורפים וחוזרים וצורפים אותו, ואילו בפסוק שהביאה הגמרא זהב הארץ ההוא טוב משמע שזהב טוב מצד עצמו ובטבעו הוא כך, ותיירך, דהזהב ההוא טוב דיש בו רק מעט סיגים, ובצירוף מועט מגיע לזיקוק גדול, ששוב אינו נחסר כלום.

דף מ"ה ע"א

א) רש"י ד"ה שרומה לפז, מצהיב כמרגליות. ודבריו דלא כתוספות (מד:)
ד"ה זהב טוב. והרד"ק (מלכים א פרק י פסוק יח) פירש, שהוא טוב ומזוקק מן כתם פז, והביא מתרגום יונתן שתרגם דהבא טבא. והרלב"ג (שם) פירש, שהוא זהב נקי מסיגיו דכשירצו לנקותו תכלית הנקיון, יפורוהו ויכתתוהו לחלקים דקים ויערבו עמו קצת דברים, ואז יוציאו ממנו סיגו. והאלישיך הקדוש (איכה פרק ד פסוק א. וכן ביאר בפירושו שושנת העמקים למשלי פרק ה' פסוק יא) פירש, ששונה זהב, מפז. כי הפז הוא מעלה מעל ערך השבעה זהבים, שהוא בהיר מאד ולא נמנה למיעוטו, (כמו שאמרו ז"ל (גיטין נח:)) כי לכל העולם לא ירד רק משקל קטן. ואין זה זהב מופז הנמנה כאן, כי פז לחוד ומופז לחוד, כי פז לבהיקתו אין חקר.

ב) גמ', זהב שחוט שנדרמה לחוט. כתב בבניהו שהזהב המצוי בזמן הזה בכל מקום הוא מה שהיה נקרא מקודם זהב שחוט, דהיינו רך הרבה לגבי שאר מיני הזהב, ועל כן עכשיו מערבים בו מעט נחושת כדי שיתקשה ויתחזק, ומה שכתוב במשנה "כל יום זהבה ירוק" היינו שהיה זהבה מזה הזהב המצוי בזמנינו שהיה נקרא בתחילה זהב שחוט, ורק גוון שלו נוטה לירוק שקורין בערבית אצפ"ר.

ג) גמ', זהב פרוים. ביאר בגבורת ארי שזהב פרוים הוא החשוב שבשבעת מיני הזהב, דרב חסדא מונה המינים לפי סדר חשיבותם מלמטה למעלה, ומנה זהב פרוים אחרון. ואזהב אדום דמתניתין אמרה הברייתא והיינו זהב פרוים, ולכן עשויה המחתה שהכניס הכהן הגדול לקודש הקדשים מזהב זה. ועוד פירש, (וכן פירש בתוס' יו"ט) שהמחתה של לפני ולפנים עשויה מזהב פרוים, משום שדומה באדמימותו לדם הפר, שגם אותו מביא לקודש הקדשים. וכן פירש הבן יהוידע והטעם, לרמוז שצריך אחר הקטרת הקטורת בפנים, להזות בפנים מדם הפר תחילה, שאם שינה והזה מדם השעיר תחילה עבודתו פסולה. והשיח יצחק כתב, דלכך הביאה הגמרא מימרא דרב חסדא, דמוכח ממנה שזהב פרוים אינו הזהב המעולה ביותר, שהרי אמר זהב סגור משעה שנפתח כל החנויות נסגרות, ופירש רש"י בד"ה כל, שאין מכר לזהב אחר מפני זה. ומוכח שזהב סגור עדיף מכולם, ועל כרחך טעמו של רבי מנחם שהיה המחתה דיום הכיפורים מזהב פרוים, אינו משום מעלתו אלא משום שדומה לדם פרוים. וסבר להעדיפה דהזהב הרגיל הווי קטיגור משום מעשה העגל, ופרוים שדומה לדם פרוים שמבטל קטרוגו. עיין לקמן אות ה)

ד) גמ', רב אשי אמר חמשה הן, וכל חד וחד אית ביה זהב וזהב טוב. הרש"ש פירש דרב אשי פליג, וסבירא ליה דאינן אלא חמישה מיני זהב, ובכל אחד מהם יש שני מינים, זהב פשוט וזהב טוב. והבן יהוידע, פירש, שבכל אותם החמשה שמנה רב חסדא בכל אחד מהם יש את שני מיני הזהב, כגון בזהב אופיר יש גם זהב סתם שהוא המצוי ביד כל אדם שיש בו סיגים, וגם זהב טוב שאין בו סיגים כלל, וכן בכולם. ובבניהו הוסיף, דאפילו שיש להם שבעה שמות, מכל מקום מספר המינים הוא חמשה,

נחושת או מתכת, שהיא מכלי שרת שהיה מנפח בהם את האור. ועיין בתורת כהנים (שם פרשתא ד' אות ד') דקבלת הדם צריך שתהא בכהן כשר וכלי שרת, וכתב רבינו הלל שהכוונה שהמזרק צריך להיות כלי קודש. והביא בקובץ הערות שם, דרש"י והראב"ד ור"ש חלקו, ולשיטתם היינו בגדי כהונה, ועיין שם שהוכיח כשיטת רבינו הלל מהגמרא בזבחים.

(יט) רש"י ד"ה וכי תעלה וכו', מאחר וכו' אך אל כלי הקודש ואל המזבח לא יקרב. כתב הריטב"א, דמהאי קרא ילפינן דאסור לזר ליקרב לגבי מזבח. ואף שנכתב גבי לויים, האיסור כולל גם ישראלים. מקל וחומר, ומה לויים המשרתים במקדש כשוערים ומשוררים נאסרו לקרב אל המזבח, כל שכן ישראלים, שאינם משמשים במקדש כלל. והמשנה למלך (פ"ט מביאת מקדש הט"ו) כתב שאיסור זה דוקא בקריבה אל המזבח לעבודה. (ועיין לעיל אות יב) אמנם בפירוש רבנו הלל לתורת כהנים שם הביא מקור אחר לאיסור זה, ועיין קובץ הערות שם.

(כ) רש"י ד"ה אי מהתם, מהאש וכו' אף על גב דשמעינן וכו'. דהיינו שלמד מדברי הגמ' דר' יתירך לקושית ר"ש. והשפת אמת כתב, דאפשר לפרש דקאי על עצם פלוגתתם בסדר המערכות, והוה קשה לר"י למה לי הפסוק דוהאש וכו' ותיירך ר"י דאי מונתנו הוה אמינא דקאי בכהן אארעא ועביד במפוחא ולא בעי לעשות זאת על גבי המזבח לכך אתי והאש, וכתב שכך נראה שפירש הר"ח. ולפי זה ייצא דאסור לכהן לתת האש מלמטה. ואילו לרש"י כיון דהאיסור לזר מוכח דלכהן מותר בכהאי גוונא.

(כא) תוס' ד"ה רבי, והקשה ר' אלחנן וכו'. השפת אמת תירץ דמערכה של קטורת היתה קודם הנחת ב' גזרין, ולאחר הקטרת הקטורת, קודם שהקטירו האיברים, היו מעלים את הב' גזרין למערכה גדולה, כיון דאין צריכין עוד למערכה דקטורת. והמערכה לקיום האש סדרו רק לאחר ששני הגזרין נשרפו וקטנו. [נדבריו צריכים עיון דהרי איתא לעיל (לג) דסידור שני גזרין עצים קודם לקטורת. (ג.ר.)] עוד תירץ, דיש לומר דהא דבעינן עצים בשיעור אמה היינו שלא יעדיפו על שיעור זה, כדי שלא ייצאו ממקום המערכה, אבל היו קצרים ודקין טובא.

דף מ"ה ע"ב.

(כב) גמ', מנין לאברים וכו' שסודרן על גבי מזבח. הקשה הגבורת ארי מה שייך לשון סודרן הרי הם על גבי המזבח אלא שלא נתעכלו, ועוד מה מה המשך הבריתא "ואם אינן מחזיקין", הא כיון שכבר היו על המערכה התחילו להשרף וקטנו, ואם מתחילה הספיק להם המקום כל שכן עתה, ועל כן גרס שסודרן על צידי המזבח, ואם אין הצדדין מחזיקין סודרן על גבי הכבש, וכתב דכך איתא להדיא בפרק ב' דתמיד, וכן גרס רבינו חננאל.

(כג) גמ', עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן. ואף דהגמ' לא ביארה איך סודרן, עיין ברמב"ם (פ"ב מתמידין ומוספין ה"ה) שכתב דנותנין אותן בצדי מערכה גדולה, וכן כתב המאירי כאן, ובמקדש דוד (סימן ה' סק"א) ביאר, הטעם לסידור זה משום דהתמיד של שחר צריך להיות על העצים ממש.

(כד) גמ', ור' מאיר עיכולי עולה אתה מחזיר. כתב השיח יצחק דרבנן מודו לר' מאיר דעיכול עולה אתה מחזיר. וסבירא להו דתרתני שמעת מינה, דכיון דמחזיר איברים שלא נתעכלו הוא הדין דמחזיר פוקעי עולה.

(כה) גמ', ואפילו למאן דלא דריש וא"ו. הקשה הגבורת ארי דלר' מאיר דדריש ו' מה ידרוש מיתור דה'. ותיירך, דלר' מאיר נמי לא דרשינן ו' אלא בדרשה דאינה נגד השכל והסברא אך לדבר חדש שלא מצינו בו טעם, לא דריש לה. והכא נמי הוי חידוש. שבענין אחד של הקטרה היו שתי מערכות אחת לאיברים ופדרים של היום, ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו

(ו) גמ', דברי רבי יהודה. כתב רבינו יהונתן מלוניל דרבי יהודה לא בעי מערכה לקיום האש של המערכה הגדולה, משום שהכהנים היו מוסיפים בתדירות עצים למערכה הגדולה כדי לקיים בה את האש. (דהיינו שלמד כרש"י עיין לקמן אות יד)

(יא) גמ', ואחת לאיברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב. הקשו התוספות ישנים הא קיימא לן לעיל (כ): דאחר חצות לא יחזיר, משום דחצות משוי ליה עיכול. ותירצו, דהתם מיירי בנתעכלו לגמרי, אך בלא נתעכלו כלל, לא משוי להו חצות עיכול. עוד תירצו דלעיל מיירי בפקעו מעל המזבח, אך אם לא פקעו נשרפין.

(יב) גמ', וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח. המשנה למלך (פ"ט מביאת המקדש הט"ו) הקשה מהכא על התוס' סוכה (מד.) ד"ה אמר שכתבו דאין איסור תורה בכניסת זר בין האולם ולמזבח. דהא מבואר הכא דאסור מדאורייתא וכדפירש רש"י דילפינן לה מקרא. ותיירך, דמדאורייתא לא נאסרה עצם הכניסה אלא לעבודה דוקא. וכתב עוד דעבודה היינו על המזבח כתקונה, אך אם יעשה בעמידתו על גבי הקרקע כגון במפוחא ליכא להאי אסור.

(יג) גמ', ועביד במפוחא. פירש רבינו חננאל שעומד בקרקע העזרה ומנפח במפוח ארוך את המערכה שעל גבי המזבח ומשלהבה.

(יד) רש"י ד"ה של קיום האש. שאם אין אש של מערכה גדולה וכו'. וכן דעת הראב"ד בתמיד (כט): סבר כדבריו דהמערכה דקיום האש אינה אלא בשביל מערכה גדולה. אך הרמב"ם (פ"ב מתמידין ומוספין ה"ד) כתב, דמערכה דקיום האש היא לקיים מצות האש, ולא כשאר המערכות הם לקרבנות. והרש"ש העיר מדוע לא פירש רש"י כהרמב"ם, והמערכה גדולה יניחו עד שתכלה האש ותכבה, ואם יצטרכו לקים האש בשביל הקטרת האמורין יקימו.

(טו) רש"י ד"ה שלא נתעכלו, שלא ניתנו וכו'. כתב השיח יצחק לקמן (מו.) דדברי רש"י אלו כדעה הראשונה שם בשיטת רבי אבין, דאיירי באברים וחלבים כשרים, ולדעה זו מקטירים אותם על המערכה המיוחדת, אפילו אם עדיין לא התחילה הקטרתם בלילה.

(טז) רש"י ד"ה להצתת האליתא. להצית בהן אור מערכה גדולה. והמפרש בתמיד (כט). פירש, דהמערכה הגדולה היתה מעצים גדולים שאינם נדלקים בקלות. ומשום הכי הציטו עצים דקים ("אליתא") ומכניסים אותם לבין העצים הגדולים של המערכה, ועל ידי זה נדלקים העצים הגדולים. והרמב"ם (פ"ב מתמידין ומוספין הל"ט) כתב, דדינא דהצתת אליתא הוא דוקא במערכה שלישית של קיום האש.

(יז) שם, הקשה המקדש דוד (סי' ל"ב סק"ד) דדברי רש"י סותרים למה דכתב לעיל (כד): ד"ה הצתת, דהצתת אליתא היינו הצתת קיסמים דקים, אם הוצרך להצית על המזבח באחת מן המערכות כגון שקרבה מערכה לכולת שנשרפה כל המדורה. ומבואר דהצתת אליתא אינה הדלקת מערכה גדולה אלא חיזוק האש כשקריבה לכולת. והנה התוספות ישנים לעיל (כד): כתבו, דהטעם דבהצתת אליתא ליכא מיתה בור, כיון דיש אחריה סידור גזירי עצים ובעינן עבודה תמה. והקשה המקדש דוד (שם) דבשלמא למה דכתב רש"י בסוגיין דהיינו הצתת מערכה גדולה, שפיר אינו חייב מיתה ומשום דיש אחריה עבודה. אך לדבריו לעיל דהוי לחיזוק האש, תקשי קושית התוספות ישנים, כיון דאין אחריה עבודה.

(יח) רש"י ד"ה ובכלי שרת, בלבוש בגדי כהונה. וכן כתבו הריטב"א והמאירי. אמנם בפירוש רבנו הלל לתורת כהנים (פרק ה' אות ח) ובתוספות רי"ד לעיל (כד): פירשו להאי כלי שרת, דהוא שפורפרת של קנה

מדרבנן, ולא עשו סייג עד חצות, גם בגוונא דלא משלה בהן האור קודם חצות. דהא סידור המערכה היה אחר תרומת הדשן, ותרומת הדשן נעשית מקרות הגבר שהוא אחר חצות, ואף על פי כן אמרינן דדוקא בפסולין תליא באם משלה בהן האור. אך בכשרין אף אם לא משלה האור מקטירין אותן אחר חצות. ודלא כ**תוס'** במגילה (כא.) ד"ה ולהקטר, דדוקא אם משלה בהן האור קודם חצות מקטירין אותן אחר חצות. [נאמנם אפשר דהתוס' במגילה סברי בהתוס' בסוגיין ד"ה אבל דכתבו, דלר"י וריב"א לאו דוקא פסולין, אלא אף כשירין מקטירין דוקא אם משלה בהן האור. (ר.ג.)]

ב גמ', ודוקא שמשלה בהם האור. בזבחים (מג. פה:): מבואר, דקרבת פסולים שמשלה בהן האור, אפילו אם כבר ירדו מן המזבח, מעלים אותם למזבח, ומקטירים אותם. והרמב"ם (פי"ח מפסולי המוקדשין הכ"א) כתב, שפקע איסורן מהן. ורש"י כאן בדי"ה שמשלה כתב, שכאשר משלה בהן האור נעשו לחמו של מזבח (ועיין באות הבאה). ומבואר בתוספות ישנים ותוספות הרא"ש (ד"ה ואפילו, ועיין גם בתוספות הרא"ש ד"ה ואפילו השני), בשם ריב"א דלרבי אבין קרבתו כשרים עשו מערכה בפני עצמה. ואילו לקרבתו פסולים שאם עלו לא ירדו, לא עשו מערכה בפני עצמה, אלא אם כן משלה בהם האור, שאז הרי הם ככשרים. והחזון איש (אורח חיים קכו, כט) למד מדברי התוס' ד"ה אבל לא, שבימות החול אפילו לפסולים שלא משלה בהם האור, עשו מערכה בפני עצמה. ודלא כמבואר בתוספות ישנים והתוספות הרא"ש כאן, שגם בימות החול יש הבדל בין כשרים לפסולין.

ג גמ', משלה בהן האור. עיין בכתבי הגר"ח (סימן של וסימן ג), דבמשלה בהן האור חיוב ההקטרה הוא מדיני מזבח, וכלשון רש"י דנעשו לחמו של מזבח. אבל בלא משלה בהן האור חיוב הקטרתן הוא מדיני הקרבן, ולפיכך פסולין כיוון שעבר זמנם.

ד גמ', אבל לא משלה בהן האור לא. משמע שבכשרים אפילו אם לא משלה בהם האור עשו להם מערכה בפני עצמה והקריבו על המזבח [וכדכתבו תוספות ישנים ותוספות הרא"ש הובא באות שלפני הקודמת]. וקשה, מאי טעמא לא יפסלו ב"לינה", ואי נפסלו מאי שנא בין פסול "לך" לשאר פסולין. ובחזון איש (זבחים יט מב בסוף הדברים) כתב, דאף דלדעת רבא בזבחים (פז.) אפילו אם היו אברים בראש המזבח בעלות השחר, מכל מקום אם ירדו אסור לחזור ולהעלותן מפני שחל עליהם פסול לינה. מכל מקום בעוד שהאברים על המזבח לא חל עליהם פסול לינה. ולפי זה קרבתו כשרים שהיו על המזבח לא חל עליהם פסול לינה כלל.

ה גמ', תנינא והיום חמש. הקשה בתוס' הרא"ש דבמשנה לא הזכיר שמדובר בקרבתו פסולים, ואם כן קשה, שמא רבי אלעזר אתי לאשמועינן דאפילו פסולין קרבין בשבת. ותירץ, דמאחר שכבר למדנו מדבריו של רבי אלעזר בענין ימות החול שפסולין שמשלה בהם האור הרי הם ככשרים, ממילא אנו יודעים שהן קריבים בשבת. (ועיין תוספות ישנים).

ו גמ', הא בכל יום תנן. ביאר השיח יצחק דקושית רבא היא. בין למקשן ובין לרב אחא. דכיון דבכל יום תנן אם כן ודאי מיירי אפילו בשבת, והוי דומיא דשאר הדברים דנשנו במתניתין דמיירי שאפילו בשבת. ואם כן קשה למקשן דלא הקשה מהרישא דבכל יום, וכן קשה לרב אחא היאך סלקא דעתין לומר דבאמצע שבת לא דהא בכל יום תנן.

ז גמ', קשיא. כתב הריטב"א דמכל מקום לא הויתא תיובתא כיון דאיכא למימר דבכל יום בחול קאמר.

ח גמ', גופא אר"ה וכו' סופו אינו דוחה. הריטב"א הקשה קושית התוס' ד"ה אבל, מהגמ' בשבת דבכל מושבותיכם אליבא דר"ה גופיה, ותירץ,

מבערב. שהרי שניהן הקטרה אחת של אימורין הן, ומה לי של היום ומה לי של מחר. ואם כן לולי יתור דו' ה' לא הוה דריש ליתור דו' מפני דהוי חידוש. אמנם לאחר דדרשינן ליתור דו'ה' למערכה חדשה לבו ביום, ולא סגי במערכה דקטורת של כל יום, דרשינן נמי לו' לחודא, וילפינן למערכה בפני עצמה לאיברים ופדרים דאתמול.

כו גמ', אש שבמחתה מנין. הקשה התוספות הרא"ש הא כבר ילפינן מוהאש דמוסיפים מערכה לבו ביום, ומיירי במזבח החיצון. ותירץ, דמכל מקום לא שמעינן מינה שתהא המערכה דוקא בראש המזבח. [וצריך עיון הא אם למדנו מ"אש תמיד תוקד על המזבח", דקאי על מזבח העולה הכתוב בתחילת הפרשה, בודאי הפסוק ד"והאש על המזבח", דקאי על המערכה שניה של המחתה שכתוב לעיל מיניה, קאי על מזבח העולה. אמנם לגירסת הגר"א דהקרא הוא ו"אש המזבח תוקד בו" שפיר, וילפינן דוקא מה דכתיב עם "היא העולה על מוקדה" באותו פסוק מוכיח דקאי על מזבח העולה, אבל קרא ד"והאש על המזבח" כתוב כמה פסוקים אחריו ואינו עולה על מזבח העולה. עוד עיין מה שתירץ הרש"ש.

כז גמ', או כלך וכו' נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה וכו'. הקשה השיח יצחק גילף ממנורה דלא בעינן בסמוך, ותירץ, דעדיף למילף קטורת מקטורת. ועוד דאפשר דאף דבנרות לא בעינן מן הסמוך, בקטורת דלפני ולפנים דחמירא בעינן.

כח גמ', תלמוד לומר מלפני ה' וכו' זה מזבח החיצון. הקשה בתוס' רי"ד, איך למדה הגמ' עתה מקרא ד"מלפני" הא דרשינן לעיל למערכה שמוסיפין בו ביום מ"והאש", והוא במזבח החיצון. ותירץ דמהפסוק ד"מלפני" הוה אמיא שיקח מהמערכה הגדולה, אבל מהפסוק ו"האש" דכתיב ביה מוקד ילפינן דבעי מערכה בפני עצמה.

כט תוס' ד"ה סודרן וכו' דאם כן היה נפסל בלינה וכו'. הקרן אורה (זבחים פג:): כתב, דאיברים שהיו על גבי המערכה ומשלה בהן האור תו אינן נפסלין בלינה. והקשה עליו המקדש דוד (סי' ו' סק"א) מתוס' דידן דמיירי באיברים שהיו על גבי המערכה ומשלה בהם האור, ואף על פי כן כתבו דלא יסדרו אותם על גבי היסוד, דאם כן יפסלו בלינה.

ל תוס' ד"ה נאמרה הקשה הרש"ש מדוע לא הביאו הפסוק דנדב ואביהוהא דכתיב בהו ויתנו בהן אש. ותירץ, דהתוס' בעירובין (סג.) ד"ה מאי כתבו, דנכנסו להקטיר בקדש הקדשים. ולא מצי למילף מינה. והשיח יצחק תירץ, דאיכא מאן דאמר דמן הכיריים נטלו האש ולא מן המזבח.

לא תוס' ד"ה תמיד. הקשו תוס' דניבעי לה מערכה בפני עצמה ותירצו ב' תירוצים, והשפת אמת תירץ דהא דבעינן הדלקה חדשה לנרות דוקא אי כבה נר מערבי, והוא מצב דאינם זכאין, ואיך אפשר שתצוה התורה לעשות מערכה נוספת למצב כזה.

לב תוס' ד"ה הוה אמיא. ואפשר דאפילו סמיכת עולה היא בכל מקום בעזרה. הרמב"ם (פ"ג ממעשה הקרבתו הי"ד) כתב, אם היה הקרבן קדש קדשים מעמידו בצפון ופניו למערב, והסומך עומד במזרח ופניו למערב. וכתב השיח יצחק דהרמב"ם פליג וסבר דסמיכה דוקא במזרח, משום דקיימא לן דבמקום שסומכין שוחטין, הלכך קדשים קלים ששחיתתן בכל מקום הוא הדין סמיכה, אך קדשי קדשים שדין שחיתתן בצפון, הוא הדין דסמיכה שלהן לפני ה' דהיינו במזרח.

דף מ"ו ע"א

א גמ', עושה להן מערכה בפני עצמה וסודרן. המקדש דוד (סי' ה' סק"ז) הוכיח מכאן כשיטת רש"י בברכות (ב:) דזמן הקטר חלבים כל הלילה אף

הכיפורים או ביום טוב. אמנם אחר דגלי קרא דבכל מושבותיכם דהקטרה דוחה שבת, שוב אין צריכין לאותו דוחק, וקרא דעולת שבת מוקמינן ליה אף באיברים ופדרים, ומקרא דשבתו ילפינן דחלבי שבת קרבין ביום הכיפורים או ביום טוב.

טז) תוס' ד"ה תחילתו וכו'. והקשה ר"י וכו'. **התוספות ישנים** תירצו, דאם נטמאו האימורים קודם זריקה אף הקטרת אימורים דוחה טומאה, אך בנטמאו לאחר זריקה דנגמרו עבודות הים, אינו דוחה טומאה. והקשה **המקדש דוד** (סי' כ"ג סק"ב) **דבירושלמי** (יומא פ"ו ה"ו) איתא, דאם נטמא בשר פרים הנשרפים לאחר זריקה, קרינן בהו במועדו ואפילו בטומאה. ושריפת פרים אינה עדיפה מהקטרת אימורים, וכדאיתא התם דמה דשריפת פרים כשירה כל הלילה משום דלא עדיפא מהקטרת אימורים, ואם כן מוכח דגם בנטמא לאחר זריקה דוחה טומאה.

יז) בא"ד, סופו איברים שניתותרו אינן דוחין הטומאה לעשות להם מערכה בפני עצמן. כתב **בשיח יצחק** דאחד הטעמים דלא ניחא ליה לרש"י לפרש כן, משום דבשלמא גבי שבת איכא למימר דאין עושים מערכה לאיברים שניתותרו דלזה אין דוחים שבת, אבל גבי טומאה דבכל גווני מקריבים בטומאה, מאי סברא לא לעשות מערכה בפני עצמן. [וואולי סברת התוס' דבעשיית מערכה בפני עצמן הווי איסור של הקטרת אימורין בטומאה, אבל אי מקטירין על המערכה גדולה אין כאן העלאה מיוחדת להם אלא שנקטירין אגב האחרים. אמנם עדיין יש להבין, דבהקטרתן עם שאר האיברין מטמא אותם, ומשום הכי שפיר להקטיר אברים אלו בפני עצמן. (נ.מ.פ.)] **ויעיין במשנה למלך** פ"א תמידין ומוספין ה"ו, שביאר באריכות סוגיא דידן, ויעיין עוד **בשיח יצחק**, ו**בחזון איש** (סימן קכ"ו סקכ"ט – ל').

יח) בא"ד. וגדולה מזו וכו', כתב **הרש"ש** דלעיל (כו). לא מבואר להדיא הא דכתבו התוס' דהפשט וניתוח דמעכבי כפרה בעו כהונה. ואם כן אין הכרח מהתם, ומשום דהכי קאמר דגלי רחמנא בנתינת האש, דאף על פי דלא מעכבא כפרה, מכל מקום בעיא כהונה והוא הדין להפשט וניתוח, דאף דלא מעכבי כפרה, בעו כהונה. וכתב דגם **התוס' יו"ט** כתב כן במשנה שם.

דף מז"ע"ב

יט) גמ', שבת דהותרה היא בציבור. כתב **המקדש דוד** (סי' כ"ה סק"ב) דמקשין העולם, מדוע אין שוחטין הקרבנות בשבת על ידי שנים, כיון דשנים שעשאוה פטורין, ואף אי נימא דשנים שעשאוה פטורים אבל אסורים, מכל מקום נעביד כן כדי למעט באיסורא, כדמוכח **במנחות** (סג): גבי קצירת העומר. ותירץ, דדוקא במכשירין עבדינן טעדיק למעט האיסור, אף לר' אליעזר דסבר דמכשירין דוחין שבת, כדאיתא **בעירובין** (קג). אך גוף ההקרה לא עבדינן בשנוי משום דשבת הותרה בציבור.

כ) רש"י ד"ה המכבה. לאחר שחתה גחלים למחתה או למנורה כיבן. **המקדש דוד** (סי' כ"א סק"ג) דייק בדבריו דאופן הדלקת המנורה על ידי עצם הגחלת שחותה לתוכה, ולא על ידי שיקח שלהבת בקינסא, וביאר הטעם משום דאיתא **בביצה** (לט.), דשלהבת של הקדש לא נהנין ולא מועלין בה. ומשום דשלהבת דאין בה ממש אינה הקדש, ובמנורה בענין אש של מזבח **כדלעיל** (מה:). אי נמי, משום דאם יעביר האש בקינסא הווי ביזוי מצוה. אי נמי מפני העשן אין מכניסין שלהבת, וכדאיתא **בפסחים** (עה:). גבי מחתה של קטורת.

כא) רש"י ד"ה אינתיק למצותה. ותו לא קרינן ביה אש המזבח. הר"ן

דאף ר"ה מודה במשלה בהן האור דדוחה שבת לכולי עלמא, ועיין **בריטב"א** לקמן שחידש דבכל מושבותיכם הוה גילוי על במועדו.

ט) רש"י ד"ה אומר היה ר"מ. ול"ג עולת חול כן גרס **הריטב"א ברש"י**, והביאור דאם כן מאי פריך והלא אתא לאשמועינן שבת, אבל בהגהות **הב"ח** גרס ברש"י דלא גרסינן עולת שבת, ובתוס' מדויק דאיירי לענין שבת, ויעיין **חזון איש** (סימן קכ"ו סקכ"ט).

י) רש"י ד"ה סופו אינו דוחה, אין אבריו נקטירין משתחשך וכו'. **התוספות הרא"ש והריטב"א** הוכיחו שמקטירים אותו בשבת, מהא דאיתא בבבב"א **שבת** (כ.), נאמר "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" ודרשו "בכל מושבותיכם" אי אתה מבעיר אש אבל אתה מבעיר אש בבית המקדש לצורך אברים שלא נתעכלו מן הערב. ופירשו דכוונת רב הונא כאן שאין עושים להם מערכה בפני עצמה בשבת, אבל מקטירים אותם על גבי המערכה הגדולה.

יא) רש"י ד"ה מאי וכו', אינו דוחה את הטומאה וכו', כתב **המקדש דוד** (סי' כ"ו סק"א), דטעמא דהקטרת אימורים אינה דוחה טומאה, וזריקה דוחה אותה. משום דמה דקרבן ציבור דוחה טומאה, אינו משום חובת הכהנים להקריבו, אלא חובת הבעלים. וגזירת הכתוב היא דנדחית טומאת הכהן בשביל חובת הציבור. וממילא אין זה שייך אלא בזריקה המכפרת על הבעלים. אך לאחר הזריקה שנתכפרו הבעלים, הקטרת האימורים חיובה על הכהנים, ואין חיוב זה דוחה את הטומאה. עוד ביאר (סי' כ"ו סק"ג) דסבר **רש"י** דכיון דטומאה דחוייה בציבור בעינן ריצוי ציץ, אך להקטרת אימורים לא מהני ריצוי ציץ, ואיך ידחה.

יב) תוס' ד"ה אבל דהאי וכו'. נהי וכו' הני מילי דיעבד. הקשה **הגבורת ארי** דלדברי התוס' ייצא דקרא דמעל המזבח איירי בדיעבד. וקרא דלפני ה' איירי לכתחילה, ולא מסתבר, כיון דקרא דמעל המזבח קדים ברישא, ואין דרך הכתוב לרבות בדיעבד מרישא, והדר להשמיע הדין לכתחילה. אלא מסדר הכתוב מתחילה הענין כמצוותו, ואחר כך מרבה בדיעבד.

יג) בא"ד, אבל לכתחילה בעינן כנגד הפתח. אמנם **הרמב"ם** (פ"ד מעבודת יוה"כ ה"א) כתב, וחותרה בה האש מעל המזבח מן הסמוך למערב. ומשמע דלא בעינן כנגד הפתח, ומהני אפילו לכתחילה. וכתב **השיח יצחק**, דהרמב"ם סבר דסוגיא דזבחים דבעינן כנגד הפתח היינו כר' יהודה, אך לרבנן לא קפיד קרא אכנגד הפתח, אלא רק שיהיה מצד המערב.

יד) תוס' ד"ה אבל לא וכו'. לאו וכו' הוא הדין אפילו כשרים. כתב **המשנה למלך** (פ"ג ממעשה הקרבנות ה"ג) דלתוס' גם בחול בעינן דמשלה בהן האור ואפילו כשרים. אך **השיח יצחק** כתב דלא מיירי אלא בשבת, אך בחול אפילו אם לא משלה עושה להם מערכה נפרדת כיון שכשרים הם, וכתב דלדבריו איכא נפקא מינה בין שתי הלשונות, דללישאנא קמא לא בעינן בכשרין בחול דתמשול בהן האור, וללישאנא בתרא בעינן דמשלה בהם האור בכל גוונא.

טו) בא"ד, אם נאנסו ולא שחטו תמיד של שבת. הקשה **המשנה למלך** (שם) הא קיימא לן דעבר זמנו בטל קרבנו, וילפינן לה **בתמורה** (יד). מקרא ד"דבר יום ביומו", והיאך סלקא דעתין דאם נאנסו יקריבו התמיד ביום הכיפורים או ביום טוב. ותירץ, דלולי קרא דלא תבערו, הוה מוקמינן לקרא דעולת שבת בשבתו לשחיטה וזריקה, ולא להקטרה, וכדכתבו התוס' דאפשר להקטיר בערב. וקרא דעולת שבת אף על פי דטפי מסתבר דמיירי בהקטרה וכדהכריחו התוס', מכל מקום הוה אמינא דשבקיה לקרא דאיהו דחיק ומוקים אנפשיה, ודבר יום ביומו מיירי רק במזיד, אך באנוסין יש לו תשלומין, וקרא דשבת בשבתו מיירי באנוסין שיכולין להקטיר ביום

דאיכא פסול שמאל מאי אהני, הא כיון דחופן בשתי ידיו הוי פסול שמאל וכדאייתא בתוספתא (יומא פ"א ה"ה) דאם קיבל בימינו ובשמאלו כאחד פסול. (ועיין לקמן אות ו)

ד) גמ', ואפילו בזמן ששניהם שוין וכו'. כתבו התוספות ישנים דלא דק כיון דהקטורת היתה מרובה טפי דהיו בה ד' קבין, ובמחתה רק ג' קבין. והשיח יצחק כתב דשמא המחיתה גם בהיותה ריקנית היתה כבידה יותר מהמחתה, וכן דהיה לה כיסוי עור, ותוספת בסיס מתחתיה. (ועיין באות הבאה).

ה) גמ', ואפילו בזמן וכו' זו חמה וזו צוננת. המהרש"א פירש דקושיא היא, דאדרבה פעמים של הכף היתה מרובה, כמעשה דר' ישמעאל וכו' שחפן ד' קבין, ומשני דמחתה חמה משום גחלים, והלכך בעינן ימין גם במועטת. ובהגהות הב"ח (אות ד') כתב דמדברי רש"י משמע דלא גרס למה שאמרה הגמ' זו חמה וזו צוננת. ונהיינו א. מדפירש ענין שוין, ולפי דבריו מה שהביא מר' ישמעאל היה רק כדוגמא שהיו חפניים גדולות. ב. דכתב טעמא דמחתה בימין משום דברוב הכהנים גחלים מרובין מחפניו, ולא משום חום המחיתה. והיינו דלא כמהרש"א, וכמו שנראה מהתוס' ישנים (עיין באות הקודמת). דלמהרש"א יש לבאר דברי רש"י כמו שביארם החשק שלמה, דהא דפירש רש"י לטעמא דאולינן בתר רוב כהנים גדולים, הוא מילתא באפי נפשה, והא דהביאה הגמ' מעשה דר' ישמעאל היינו להקשות בשלמא בשוין אבל גבי ידידה דהיה ד' קבין נימא יציבא וכו', ותירצה זו חמה וזו צוננת.

ו) גמ', זו חמה וזו צוננת. כתב הרמב"ם (פ"ד מעבודת יום הכפורים ה"א) כבר ביארנו שהולכה בשמאל פוסלת בדם הקדשים ושאר העבודות, ולפיכך היה מן הדין וכו'. אבל מפני כובד המחיתה ועוד שהיא חמה וכו', לפיכך נוטל המחיתה בימינו וכף הקטורת בשמאלו. והקשה הכסף משנה, כיון דהולכה פוסלת בשמאל, מה מועיל הטעם משום שלא יכול לסבול. ותיירץ, דהולכה בשמאל פסולה מדרבנן. אי נמי דפסלה דוקא בדם ולא בקטורת. והתוס' יו"ט (יומא פ"ה מ"ז) תירץ, דהולכת המחיתה כשרה בשמאל כיון דאינה אלא ממכשירי הקטורת. והמקדש דוד (סי' כ"ד סק"ד) תירץ, דההיתר של שמאל ביום הכיפורים הוא משום דאי אפשר בענין אחר, כיון דכבדה וחמה, ואינו יכול לסובלה, ומה שחיבה התורה לעשות העבודה בכהן גדול בלבד התירה להוליך את הכף בשמאלו, והוסיף דבירושלמי (בפרקין ה"א) מבואר כן להדיא.

ז) גמ', בערסן. מפירש"י משמע דהיא היתה אוכלתו. ורבינו חננאל פירש, דהיתה מאכלת הערסן שהוא שני לסולת לבניה ומאמץ הכח.

ח) גמ', מה עשית שזכית לכך וכו'. ביאר המהרש"א בחידושי אגדות דתלו הדבר בזכותה ולא בזכות בעלה משום דהיו יודעין ומכירין דלא היתה לו זכות כל כך. ועוד דאפשר דשבעת בניה לא היו מאיש אחד, ונישאה לשנים ושניהם כהנים.

ט) גמ', אמרו לה הרבה עשו וכו'. כתב הגבורת ארי דאף דבירושלמי מבואר שהודו לדבריה, שהרי דרשה הדברים כמו שהביא רש"י בד"ה לא ראו וכו'. מכל מקום בתלמוד דידן משמע, דלא קבלו את דרשתה, ממה שאמרה הגמ' שאמרו לה הרבה עשו כן ולא עלתה בידן.

י) גמ', ת"ר בקומצו של יעשה מדה לקומץ. ופירש רש"י בד"ה הכי גרסינן, ולא שיעשה כלי למידת קומצו. והתוספות ישנים בד"ה שלא וכו' פירשו, שלא יתן מתחילה מדת קומצו בכלי ואחר כך יקמוץ, אלא דבקמיצתו יש לו למוד (עיין שם). והקשה המקדש דוד (סי' כ"ד סק"ד), דלשיטתם פירוש דברי הגמ' שלא יעשה מדה לחפינה. שצריך למוד בחפינתו שיעור מלא

(ראש השנה בדף ט: מדפי הרי"ף) כתב, דאף על גב דהתוקע לשיר יצא, התוקע למתעסק (לחנך התינוקות) לא יצא, דכיון דמתכון למצוה אחרת, מנתק ומבטל את המצוה הראשונה. וכתב המהרי"ץ חיות דמהכא מוכח כהר"ן, דהא סתם אש דמוזב. כשלקח ממנו למחתה התנתק למצוה אחרת, ונתבטל ענינו הראשון. ונלכאורה אפשר לחלק בין ניתוק למצוה לניתוק במצוה שהוא ענין של עבודה דבעבודה מחשבה קובעת אבל אפשר דבמצוה כיון שמכוין לעשות רצות ה' דלא בעינן כוונת המצוה ממש סגי].

כב) תוס', ד"ה כי וכו', עוד תירץ דמכבדן לאמה לאחר שכבו. הקשה הבאר שבע (תמיד פ"ה) הא שנינו התם, דבשבת כופין על הגחלים פסכתה, כדי שלא יכוו הכהנים המהלכים יחפים בעזרה, וכדפירש הרע"ב, ולרבינו ברוך הא בחול נמי בעו לכפות פסכתה כדי שלא יכוו, כיון דלא השליכום בעודן לוחשות. ותיירץ השיח יצחק, דלרבינו ברוך לא הוצרכו לפסכתה מהאי טעמא, אלא משום דמוקצין ניהו ואסור לטלטלן שלא לצורך עבודה אף במקדש. ואף דמאוסין כגוף של רעי, מכל מקום לא התירו לטלטלן, כיון דיש להן תקנה על ידי פסכתה, או משום דאינן מאוסין כל כך, אלא משום גנאי דכבוד מקדש נגעו בה, ולא הוה כגוף של רעי.

כג) בא"ד, שרבינו ניסים זצ"ל הקשה אותה במגילת סתרים. כתב השיח יצחק דאף על גב דרבינו ניסים לא הקשה מצד איסור כיבוי הגחלים אלא ממה דמפסיד קדשים שנתקדשו בכלי שרת, מכל מקום תירוצו עולה לשניהן, דכיון דאינן קדושים ליכא איסור כיבוי וליכא נמי פסידא קדשים.

כד) בא"ד, איך מכבדן לאמה והלא מפסיד קדשים. המקדש דוד (סי' ל"ג סק"ב) תירץ, דכיון דחתה במחתה דד' קבין ומערה לשל ג', ויכול לערות מן הד', איזה גחלים שירצה, אם כן אותו קב נתפור ולא עיררהו הוי דיחוי דדהייה בידים, ואולי לאמה כשאר דחויין.

כה) בא"ד, וקשה וכו' דכלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. המקדש דוד (סי' ג' סק"ו) חידש דלמאן דאמר דאין מקדשין אלא לדעת, לא בעינן שתהיה כוונתו דוקא לקדש, אלא דיתכוין לעשות בכלי שרת את מה דצריך לעשות בו, ומה שדעתו לעשות בכלי מה שצויתה התורה לעשות בו, חשיב דעת.

דף מ"ז ע"א

א) גמ', כף כלים מלשכת הכלים. כתב היפה עינים דמהכא משמע דהכף הויא כלי קודש. והעיר דבירושלמי (בפירקין ה"א) איתא, דהוי כלי חול דהא פודין את מותר הקטורת קודם ראש חודש ניסן, ומה שקדש בכלי אינו נפדה, ועל כרחך דהוי כלי חול.

ב) גמ', כף ביום הכיפורים למה לי וכו'. ביאר השיח יצחק דאף על גב דגם בשאר ימות השנה היה מחזיר לתוך חפניו, מכל מקום בעינן כף כדי לקדשה בקדושת כלי שרת, אך ביום הכיפורים גלי קרא דלא בעינן קידוש הכלי, כיון דחפניו הוו ככלי שרת. והגבורת ארי פירש, דפריך למה לנו טורח זה, דכיון דלא קפיד קרא דתהא הולכה דוקא בכלי, וסגי אפילו בחפניו משום חולשא דכהן גדול, ואם כן היה צריך להוליך בחפניו, דליכא כובד כמו על ידי כלי.

ג) גמ', כדאשכחן בנשיאים. כתב הגבורת ארי דמדאיצטריך לטעמא דכדאשכחן בנשיאים, משמע דאיכא דררא דאיסורא במה שמכניס בכלי, ומשום דצריך ליטול הכף בשמאלו ואיכא פסול שמאל. דהטעם דלפני מלך בשר ודם אין עושין כן, אינו מספיק לבטל פסול זה. אמנם כיון דאשכחן בנשיאים עבדינן הכי. וכתב המקדש דוד (סימן כד סע"ק ד) דאי אמרינן

שחסרו בין קמיצה להקטרה. ותירץ, דאי אפשר לומר כן, כיון דהמקשן דפריך דהשתא נמי איקרי כל שממנו, לא אסיק אדעתיה דמקטירן לשם עצים. ותמה עליו **בנימוקי הגרי"ב**, דעל כרחק אי אפשר לומר כן, דאם כן שוב תיקשי פשט דהוי ספק ואינו יכול להקטיר הרי גם לאיבעיא וגם לפשיטות אינו יכול להקטיר.

יח) בא"ד, וטבל במשהו. הקשה **המהרש"א** דאם כונתן לקומץ דאוסר במשהו משום דהוי טבל, משום חלק לגבוה שבו, הרי גם אם נאמר דהוי ספק, אסור משום קומץ במשהו, ואינו בטל בחולין. ו**בנימוקי הגרי"ב** תירץ, דשפיר איכא נפקא מינה דאי משום טבל הוי דבר שיש לו מתירין ואינו בטל, אך אם איסורו משום קומץ ודאי דמתבטל.

דף מ"ח ע"א

א) גמ', אפכיה למנא ודבקה לקומץ וכו'. כתב **הרש"ש** דלפי מה שפירש **רש"י** **במנחות** (יא). כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו כמו שיש בקערות. צריך ביאור מדוע צריך להדבק הקומץ. וכתב לפרש דמיירי דהפך הכלי על צידו ושוליו עומדות, ולכן צריך לדבק הקומץ שלא יפול על הדופן. אי נמי שהפך פיו למטה ודיבק הקומץ בשולי הכלי מבפנים שלא יפול.

ב) גמ', אלא טפופות. הקשה **השיח יצחק** מאי שנא ממנחה דאמרינן לעיל (מז:): דבעינן דימחוק. וממה נפשך אי ילפינן מלא מלא, פשיטא דהכא נמי בעינן מחוקות. ואי לא ילפינן, פשיטא דבעינן הכא גדושות, דמלא כתיב, ואמאי סגי בטפופות. וביאר, דאי אפשר לומר דבעינן גדושות, דהא צריך לחזור ולחפון לפני ולפנים, וקרוב הדבר שתתפור הקטורת מן הכף על הארץ, אלא אי לא ילפינן בעינן טפופות, ואי ילפינן מלא מלא בעינן מחוקות.

ג) גמ', מן הכלי על הריצפה ואספו כשר. באור זרוע (פסקי מסכת ע"ז סימן רע"ט) כתב הטעם, משום דכל העומד ליזרק כזרוק דמי, וכיוון שנתקבל הדם בכלי חשיב כזרוק, אבל אם נשפך קודם לכן מעולם לא נראה לזריקה ולכן לא הוה כזרוק.

ד) גמ', דאי סלקא דעתך דם ואפילו מקצת דם והאמר ר' יהודה וכו'. דשנינו במתניתין דפסול ביאר **השיח יצחק**, דהיינו שנשפך כל הדם ונפסל הקרבן, אי נמי דנשפך מקצת, והדם שנשפך פסול לזריקה. וכן פסק **הרמב"ם** (פ"א מפסולי המוקדשים הכ"ו) נשפך מקצת הדם מצואר בהמה על הארץ ולא אספו, וקבל מקצתו מצואר בהמה, הרי זה כשר. ו**בכסף משנה** שם כתב, דמה שצריך לקבל את כל הדם היינו לכתחילה, ומשמעות דבריו דהרמב"ם חידש דין זה. ותמה **השפת אמת**, הא זו משמעות המשנה **בזבחים** (דף לב) דאם יש דם הנפש יחזור ויקבל, וכן כתבו **התוס' בזבחים** (לד:): **ד"ה למעוטי.** עוד הקשה, דלפי זה, נימא דאתי קרא להכשיר בדיעבד אם קבלו מקצת דם, ולא נוכל ללמוד דבעינן דם מהפר. ותירץ, דאף אי היה כתוב דם, ידעינן דבדיעבד כשר דאף מעט דם הווי דם, אלא דנימא דאתי למילף דאף לכתחילה בעינן רק מקצת דם, והוא מה שהביא מר' יהודה לכתחילה בעינן כל הדם.

ה) גמ', מדם הנפש ולא מדם העור. מבואר דדם העור קדוש, אך ילפינן דבעינן דם הנפש דווקא דזהו דווקא משום דבעינן עיקר הדם, ועיין **זכר יצחק** (סימן נב) שנקט להדיא דהעור אינו קדוש. נולכאורה נראה דאין להוכיח זה דדם העור אינו חלק מהעור אלא שנמצא בעור אבל הוי דם אלא דאשמועינן דכיון דאינו דם הנפש אין בו דין קבלה.

ו) גמ', ולא מדם העור. כתב **החשק שלמה**, דלכאורה מוכח מכאן דלא

חפניו, ולא ימוד קודם לכן. ואם כן, למאן דאמר דחופן וחזור וחופן, מה מועילה החפינה השנייה הא אינו מודד בה, דכבר מדד בחפינה הראשונה, ולדבריהם אין זו חפינה.

יא) גמ', שלא יעשה מדה לקומץ. כתב **הרש"ש** דמהכא מוכח דלא **כהתוס' יו"ט** (מנחות פ"ב) דהמתנדב שמן כיון דהוי לח ואי אפשר לקומצו, מפריש בכלי שיעור קומץ. דהא בשמן נמי איכא דין קמיצה, ואמרינן הכא דלא יעשה מדה לקומץ.

יב) רש"י ד"ה פעם אחת. יום הכיפורים היה. כתב **המהרש"א** **בחידושי אנגות** דנראה יותר דהיה בערב יום הכיפורים, דלא מסתבר שהלך כהן גדול בשוק ביום הכיפורים והוסיף דכן איתא **בירושלמי** (במכילתין פ"א הלכה א:). **והמהר"ץ** חיות הקשה עליו מדוע הוצרכו להכניס אחר תחתיו ולא טבל בעצמו, וכתב, דצריך לומר שהיה זה ביום הכיפורים והכהן הגדול יצא לדבר עם מלך ערבי שהיה בן בריתו ואוהבו ומחמת כבוד מלכות. אמנם **בירושלמי** (מגילה פ"א) איתא שהיה זה מערב יום הכיפורים עם חשיכה ולא היתה שהות לטבול ולכן נכנס אחר תחתיו. נלכאורה צריך עיון מה הרויח המהרש"א שהיה בערב יום הכפורים, הרי שבעת ימים היה מופרש, ומה עשה בשוק, או בבית המלך. ואי תימא משום שנקרא אל המלך והיה מחמת אונסו, משום הכי איכא לאוקמא נמי ביום הכפורים עצמו. [(ב.א.)]

דף מ"ז ע"ב

יג) גמ', מקטיר קומץ לחוד תחילה והדר בין הביניים. הקשה **הגבורת ארי** כיון דמספקא לן שמא בין הביניים אין שם קומץ עליו, אם כן הוי הקומץ יתר ופסול הוא וכדאיתא **במנחות** (ו:).

יד) גמ', אי הכי השתא נמי. כתב **הריטב"א** דאי הכי לאו דוקא, דהא בין כך ובין כך איכא ריעותא, או משום שירים שחסרו, או משום כל שממנו לאישים.

טו) גמ', דקמצי שמיני. **הרמב"ם** השמיט דין בין הביניים ודקמצי שמיני. וביאר **המקדש דוד** (סי' ה' סק"ד) דלכאורה צריך להבין קושית הגמ', הא בין הביניים הוי פחות מכזית, ואם כן ליכא איסור דכל שממנו לאשים, אלא דסוגיין כר' יוחנן דסבר **במנחות** (כו:): דיש הקטרה בפחות מכזית, ושפיר שקיל וטרי אליביה היאך עשה בבין הביניים ומסקינן דקמצי שמיני. אך **הרמב"ם** פסק (פסולי המוקדשין פ"א ה"טו) עיין שם בכסף משנה) כר' יהושע בן לוי **דפליג** (שם), וסבר דאין הקטרה בפחות מכזית, ואם כן יכול להקטיר הקומץ יחד עם בין הביניים, ואף דחצי שיעור נמי אסור, כיון דאסור מדרבנן הוי ספיקא דרבנן, דהא בין הביניים ספק, ושפיר מצי להקטיר.

טז) גמ', שם. כתב **היעב"ץ** דמה נענה גבי חפינה דהא לא מסתבר דכהן גדול כחוש ידחה משום דבעינן קמצי שמיני, ולא מסתבר שיתמנה כהן אחר לחפינה. וגם דבר רחוק לומר שלא יתמנה כהן גדול כחוש לעולם. **והמקדש דוד** (סי' כ"ד סק"ד) נסתפק עוד, דהא אם יחפון כהן גדול דאינו שמן ויקטיר גם את של בין הביניים יעשה מלאכה ביום הכיפורים, וכתב דאפשר דכיון דנותנן בבת אחת עם הקטורת ליכא מלאכה דאורייתא, דאינו אלא מרבה, ואף על פי דהיתר דמרבה דוקא ביום טוב, מכל מקום גם בשבת איתיה למקצת הראשונים.

יז) תוס' ד"ה הדר וכו', אי נמי וכו' ונפקא מינה וכו'. הקשה **המהרש"א** דמצו למימר דהנפקא מינה, דאם הוי טבל יכול להקטיר את בין הביניים ברישא לשם עצים, אך אי הוי ספק שמא שירים הן, הוה ליה שירים

הלכך למד דרב פפא ורב שימי נחלקו, ופסקינן כרב שימי. וכיוון דלדידיה פשוט דהויא עבודה ופוסל, כיוון דחוינן דנפסל בטבול יום ובלינה, גם מחשבה פוסלת. וכן מבואר כאן ברבינו חננאל להדיא, דלרב שימי פשיטא ליה נמי אחתיית גחלים. והמרכבת המשנה ביאר דלהרמב"ם הספק היה רק לגבי פסול בגחלים, אבל הקטורת וודאי כשרה. ובספר מים חיים (המובא בס' הליקוטין) כתב, דאפשר דהרמב"ם סמך על הגמ' בעבודה זרה (דף מה.). דפשיטנן דהמשתחויה להר נפסלו אבניו, והוא משום דמכשירי קרבן כקרבן. ועיין באבן האזל שדן בדברים אלו.

(יז) גמ', שם. כתב המקדש דוד (סי' ל"ב סק"ו) דיש לחקור אם חתיית גחלים לקטורת כשירה בליה, והספק הוא אם חשיב מתיר כיון דהגחלים הם רק מכשירי קרבן. וכתב דספק זה תלוי באיבעיא דסוגיין אם מהני מחשבה בחתיית גחלים, דהיינו דמספקא לן אם הגחלים חשיבי מתיר.

(יח) גמ', שם. הלחם משנה (פ"ד מעבודת יום הכיפורים ה"א ד"ה כבר ביארנו) כתב, דהולכת מחתה הויא עבודה, ולכן הקשה אמאי בהא לא הוקשה להרמב"ם כיצד עושה כן בשמאל, ותיריך דלא הוי מידי דהקרבה, ולשיטתו לעיל אות טז דסבירא ליה דהרמב"ם אית ליה לתירוץ רש"י ותוס'. אמנם לשיטת הרבינו חננאל, וכביאור המהר"י קרקוס בדעת הרמב"ם, הדרא קושיית הלחם משנה לדוכתא, ועיין במקדש דוד (סימן כד' סק"ד) שכתב דהולכת מחתה אינה עבודה כלל.

(יט) תוס' ד"ה חישב, הקשה רש"י וכו'. כתב השיח יצחק דלתוס' היתה גירסא אחרת בדברי רש"י, שהרי בגירסא שלפנינו כבר הרגיש רש"י בקושיא זו ותירצה כדבריהם.

(כ) בא"ד, וחפינה אריכתא היא. הקשה המקדש דוד (סימן לג סק"א) דאם חתיית גחלים וחפינה שניהם במקום קמיצה, אם כן היאך מהניא מחשבה בחפינת הקטורת, והא הוי חצי מתיר.

(כא) בא"ד, בסוף פרק טבול יום וכו'. כתב השיח יצחק דמה דכתבו התוס' האי קושיא הכא, משום דבמה שתירצו יש ליישב קושיית רש"י גבי גחלים, דכיון דאינן מגוף הקרבן, אף על פי שפסלה בהן לינה, לא פסלה בהן מחשבה, וכפריים הנשרפים.

דף מ"ט ע"א

(א) גמ', וכן שמאל פסול תיובתא. כתבו התוספות ישנים ותוספות הרא"ש, דמתניתין דנטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו אין ראייה דעבודה בשמאל כשרה, דשאני התם משום דלא אפשר באופן אחר. והריטב"א כתב דשאני התם דלא בעי כלי אלא משום דלא אפשר. והכסף משנה (פ"ד מעבודת יום הכיפורים ה"א) תירץ, דאפשר דהולכה בשמאל לא פוסלת אלא מדרבנן, (ועיין מה שכתב עוד).

(ב) גמ', דעבוד מעשה איצטבא. פירש רש"י בד"ה מעשה, דהיו מושיבין את הדם ביד הזרים ואין הזרים מקרבים אותו לצד המזבח. ורבינו חננאל מבאר, דכל הזרים עמדו בשורה והושיטו זה לזה, והוי הולכה שלא ברגל דלא שמיה הולכה. נואף על גב דפליגי בה תנאי בזבחים (יד): עיין ברמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ט) דפסק דלא שמיה הולכה, אמנם צריך עיון, דאיתא בפסחים סד: נותנו לחבירו שמעת מינה הולכה שלא ברגל הויא הולכה, דילמא הוא נייד פורתא. חוינן דבכהאי גונא הוי הולכה משום דנייד.

(ג) גמ', חפן חבירו ונתן לתוך חפניו מהו וכו'. הקשה האבני נזר (אבן העזר סימן קי"ט ע"ז - ע"ט) מאי שנא מקבלת הדם, דכתיב "ולקח הכהן המשיח מדם הפר" דולקח הוא קבלת הדם, אף דלא עביד מעשה אלא מקבל. ועל

כהט"ז (יו"ד סי' כג סק"ז), שכתב בפשיטות שאין דם בעור הבהמה. אמנם אפשר ליישב, דהכא מיירי בעור של חטאת העוף, דעופות עורותיהן כבשרן ויש דם בעור, והתם נמי כתיב והזה מדם החטאת. ודרשו, מדם החטאת ולא מדם העור. וכן כתב בתשובת שבות יעקב (ח"ג סי' נ"ח).

(ז) גמ', בעי רב פפא נתפזר הקטורת ממלוא חפניו מהו. התוס' ישנים והריטב"א הקשו אמאי לא נסתפקו כן לענין קמיצה, ותירצו, דבקמיצה וודאי בעינן כלי ופסול. וכתב השפת אמת דכן מפורש במנחות (כו): דמשום הכי אם קמץ בימינו ונתן לשמאלו פסול דהוי כנשפך על הרצפה. וכן פסק הרמב"ם (פ"א מפסולי המוקדשים ה"ב). ועל כן מה שכתב הרמב"ם שם דבנתפזר על הרצפה יאספנו היינו בנשפך מהכלי. (אמנם באבן האזל שם, יישב דברי הרמב"ם כמשמעותם דיחזור ויאספנו אף אם לא נתנו עדיין בכלי עיין שם).

(ח) תוס' ד"ה גורעין וכו', לא שייך וכו'. והתם נמי נסיב וכו'. ביאר המהרש"א דהתם לדברי המתירן דנסיב ו', עושה תיבה בפני עצמה ולא מיקרי דפסקיה לקרא, והכא נמי כיון דאינו מחסר ואינו מיותר שום אות בפסוק, לא הוי פיסוק.

(ט) תוס' ד"ה מי יליף וכו'. ונ"ל לפרש וכו' ובהקטרתה וכו'. ביאר הרש"ש, דרצונם לומר בהקטיר מקצתה על מנת להקטיר המותר למחר, ולא אמרינן דהווי חצי מתיר.

(י) בא"ד, שהשחיטה היא מפרשת חלק גבוה וכו'. המקדש דוד (סי' ז' סק"א) הוכיח כדברי התוס' דחפינה אינה כשחיטה, דאי הויא כשחיטה אם כן צריך לחפון מכלי שרת כקמיצה דהויא כשחיטה שטעונה כלי שרת, כדכתיב ויקח את המאכלת. ואיתא בירושלמי (בפרקין ה"א) דהמחתה שחופן הימנה היתה כלי חול, ולא בעינן כלי שרת.

(יא) תוס' ד"ה מדפסיל וכו'. כדתנן וכו' אכל אוכלין טמאין וכו'. רש"י כריתות (יב): בד"ה נכנס פירש, דהא דנכנס למקדש חייב לא קאי על אכל אוכלין טמאין, אלא על שתה רביעית יין.

(יב) בא"ד, אבל הכא דייק שפיר וכו'. כתב השיח יצחק דדבריהם לשיטתן בפסחים (יט). דטומאת לבונה וגחלים דאורייתא. אך לרש"י (שם) דטומאתן מדרבנן, אם כן מצינו דבטומאה דרבנן החמירו אפילו על ידי צירוף ואפילו בטבול יום.

(יג) בא"ד, ואדרבה יש ראייה משם מדקתני ברישא וכו'. הקשה הטורי אבן (חגיגה כג): הרי טבול יום כשר בפרה. ותיריך הרש"ש, דהתוס' אזלי לשיטתם בזבחים (יז): ד"ה שרפה, דטבול יום דאורייתא פסול לפרה דרבנן. (יד) בא"ד, ורבינו יצחק בן אברהם פירש וכו'. הקשה החזון איש (זבחים סי' ט' סקט"ו) דשמא הכלי מצרפן משום דכבר נתקדשו במכתשת ליפסל בטבול יום, ותיריך, דצריך לומר דהמכתשת לא צרפתן כיון דאין צריך שתהא כל הקטורת בכלי אחד, דהא כשרה לחצאין.

(טו) בא"ד, ומיהו וכו' דמתניתין דמסכת עדיות דטעונה כלי וכו'. ביאר המהרש"א דאם בעינן כלי, ודאי דילפינן ליה מקרא דכף אחת. (והוסיף דמי שהגיה בדברי התוס' ומיהו קשה למאי וכו', לא הבין כונתו).

דף מ"ח ע"ב

(טז) גמ', חישב בחתיית גחלים. הרמב"ם (פ"ה מעבודת יום הכיפורים הכ"ז) פסק דחתיית גחלים פוסלת. והקשו שם בכסף משנה ובלחם משנה, מדוע לא כתב דהוי ספק, דהא האי בעיא לא איפשטא, ונפקא מינה אי אמרינן דלכתחילה לא יקטיר ואם הקטיר הורצה, והמהר"י קורקוס כתב, דאפשר דהוקשה להרמב"ם קושיית רש"י בד"ה כמצוה דמי, ולא ניחא ליה תירוץ,

הדרך היומיומית

מסכת יומא דף מט – דף נ
כד טבת – כה טבת התשע"ד

ז) גמ', עד שמגעת לבין אצילי ידיו. הרש"ש הוכיח מכאן דאציל היינו מרפק, ולא בית השחי וכדעת התוספות במנחות (ל"ז). ד"ה קיבורת, דהרי משמע שמגעת לבין אצילי ידיו ונאחות שם כשמקרבן זו אל זו, אבל אין יכול לקרב בית השחי זו אל זו.

יא) גמ', וצוברת כדי שיהא עשנה שוהה לבוא ויש אומרים מפזרה כדי שיהא עשנה ממחרת לבא. המאירי לעיל (מ"ז). מבאר, דלמאן דאמר שיהא עשנה שוהה, היינו משום דחייש שלא לא ימות בעשן, ולמאן דאמר שיהא עשנה ממחרת לבא הטעם, כדי שיתמלא הבית עשן ולא יזונו עיניו מבית קדש הקדשים.

יב) גמ', איבעיא להו שחט ומת מה הוא שיכנס אחר בדמו. כתבו התוספות ישנים והתוספות רא"ש, דהוא הדין דמצי למיבעי בשחט ונטמא מהו שיכנס אחר בדמו, אלא דהסתפקו בשחט ומת משום דיש בזה חידוש דחטאת ציבור שמתו בעליה היא ולא למיתה אולא. אי נמי בשחט ונטמא פשוט שהשני נכנס בדם הפר של הראשון כיון שהכהן גדול הראשון חי והפר קרב משל הראשון ועל כן השני נחשב רק כשלוחו של הראשון.

יג) רש"י ד"ה ולא כבוי, דתיש וצביה. הקשה החלקת יואב (אורח חיים סימן ל"ב ענף ד' ד"ה הן) הא איתא בבכורות (ז'). דכל כוי שבש"ס, הווי בריה בפני עצמה, חוץ מכוי שנחלקו בו חכמים ורבי אליעזר (בחולין ע"ט:), ואיך פירש רש"י הכא דכוי היינו בא מהתיש והצביה, והניח בצריך עיון.

יד) תוס' ד"ה שאני וכו', ועוד קשה לפירושו מההיא דמרובה וכו'. הלב אריה חולין (ע"ח: ד"ה בתוס' ד"ה בנה אב) מדקדק מלשון רש"י (שם ד"ה אינו) דרבא יליף בבנין אב מדנאמר שה כשבים ושה עזים, ולא נאמר שה כשבים ועזים, דהיינו דהשה השני מיותר. ורבי יהושע יליף מדנאמר כשבים, ואם כן אתי שפיר שיטת רש"י. ובפני יהושע (בבא קמא ע"ז: תוס' ד"ה זה בנה) תירץ, דלרבי יהושע טמא שנולד מטהורה אסור באכילה, ורבי אליעזר יליף מהבנין אב לפסלו לקדשים, שאינו כשר לפדיון פטר חמור, ולכן שפיר קאמר התם דלא כרבי יהושע. [וצריך עיון הא ר' אליעזר יליף בבנין אב מקרא ד"את זה תאכלו שור שה כשבים", שנאמר בענין אכילה, וכיון דממעטינן טמא שנולד מטהורה, נראה דמשום הכי יאסר אף באכילה. וכעין זה הקשה בלב אריה (שם). (א.ב.א).]

טו) בא"ד. דאיצטריך לכדדרשינן וכו' הצורם און הפר ואחר כך קיבל דמו פסול, שנאמר ולקח מדם הפר, הפר שהיה כבר. המנחת חינוך (מצוה רפ"ז אות ח') כתב, דהפסול משום שנעשה בעל מום, והוא הדין דחייב משום מטיל מום בקדשים, כיון דאחר שחטתה נחשב כקודם שחטיה. ובהגהה שם, העירו דיש סתירה בדבריו, דבמצוה רפ"ח (אות ב') כתב, דהזורק את הדם לא נחשב לזורק דם של בעל מום כיון דאחר השחיטה לא שייך מום.

דף נ' ע"א

א) רש"י ד"ה חטאת ציבור היא, הואיל ועליו וכו' כל קהל ישראל וכו'. בדפוס דידן ניתנו המילים קהל ישראל בסוגריים, ובפשטות משום דהא כתיב וכיפר בעדו ובעד ביתו. אמנם המהרש"א מבאר דדברי רש"י דהפר מכפר על קהל ישראל רק להזהר אמינא דהוי חטאת ציבור, אמנם למסקנא דהוי חטאת השותפין רק הכהנים מתכפרים בפר.

ב) תוס' ד"ה פר, והא דלא נקט פרי העלם דבר וכו' וזה אינו דההיא עולה הוי הלכך נקט פר דלא ניתו למיטעי. ובהגהה כתב בשם המהרש"א שכתב בשם התוספות ישנים, דאפילו אם יביא כל שבט שעיר בעבודה זרה, פר מיהא לא מייתי הלכך נקט פר. העיר הגרע"א דבתוספות ישנים שלפנינו לא נמצא. והקשה, הא איתא להדיא במתני' דהוריות (ד'): דבעבורת

כרחק משום דאם לא היה פועל בכוחו להחזיק את ידו באויר, היתה נופלת, וקבלת הדם בכלי שעל גבי קרקע לא חשיבה קבלה, הלכך קבלתו נחשבת למעשה, ואם כן הוא הדין הכא. ותירץ, דאין הכי נמי לקיחתו הווי מעשה, אבל משום דהווי מעשה של מניעת הנפילה. כיון דחברו חופן לתוך ידיו, גם הוא עביד מעשה, והווי לקיחה על ידי שנים, ומשום הכי פסול, מה שאין כן בקבלת הדם שהדם מקלח מאליו ואין אחר נותנו לתוך הכלי. [נועין באות הבאה, וצריך עיון, דהא לכל הראשונים לא היה כאן שאלה על עצם הלקיחה, דודאי חשיב לקיחה, אלא הספק באופן אחר, ואם כן לא בעינן כלל לתירוץ האבני גור].

ד) תוס' ד"ה בעי, תימה לי הא איבעיא ליה לעיל וכו' גבי בין הביניים. הריטב"א תירץ, דאם תימצי לומר דבין הביניים כשר משום דלא בעינן לקיחה במתכוין, יש להסתפק בחפן אחר אם בעינן שהכהן גדול יחפון בעצמו או לא, והספק האם ולקח הכהן נאמר רק על המחטה דגחלי אש או אף על הקטורת. וכן פירש רש"י בד"ה או דילמא.

ה) גמ', חפן ומת מהו שיכנס אחר בחפינתו. התוספות ישנים ותוס' הרא"ש נסתפקו אי הכי נמי יש להסתפק בחפן ונטמא, או דיש לחלק, דבחפן ונטמא ודאי יכנס אחר בחפינתו, משום שיש כאן חפינה של כהן גדול חי, ויכול להיחשב שלוחו, מה שאין כן בחפן ומת.

ו) גמ', אי חופן וחזור וחופן. כתבו התוס' בד"ה אי וכו', דמה דבעינן חפינה דפנים היינו שמא נשפך, והקפדת התורה היתה שלא יחסיר ולא יותיר על החפינה. והתוספות הרא"ש מבאר הטעם, משום שנאמר מלא חפניו והביא מבית לפרוכת, ובפשוטו הכוונה דבעי להביא הקטורת לפנים כשהיא בחפניו, אלא משום דאי אפשר, התיירו להביאו בכלי, אבל כדי לקיים ההבאה בחפניו הצריכו לכלל הפחות יחזור ויחפן לפני שיקטיר.

ז) שם. כתבו התוספות ישנים והתוס' הרא"ש דאף דחפינה ראשונה היא העיקר דמחשבה פוסלת בה, מכל מקום כיון שהראשון חפן בחוץ והשני חפן נמי בפנים, סבר רב פפא דסברא הוא שלא הקפיד הכתוב באותו כהן עצמו. והמקדש דוד (קדשים סימן ז' סעיף ג') הוסיף להוכיח דהחפינה הראשונה נחשבת לעבודה, מהא דהוכיחו לעיל (מ"ח:): מהולכת הכף, דעבודת הולכה בשמאל כשרה, דאי לאו הכי מה שייך לומר דהולכת הכף הווי הולכה, הא דמי להולכה דקודם קמיצה או קודם קבלת הדם.

ח) גמ', אי אפשר שלא יחסר ושלא יותיר. הקשה המקדש דוד (קדשים סימן ז' סעיף ג') דבשלמא שלא יחסר לשני אתי שפיר דאין זה מלא חפניו, אלא דשלא יותיר מה פוגם בחפינת השני, הרי הוא חופן שוב בפנים והשאר לא נחשב. ותירץ דאם לא עשה הולכה ההקטרה פסולה כמו בזורק דם בלי הולכה, וכיון דהשני הותיר, התברר שבהולכה היה קטורת יותר ממה שצריך, ודמי למוליך את כל המנחה דלא חשיב הולכה כלל.

דף מ"ט ע"ב

ט) ומעלה בגודלו. פירש רש"י בד"ה כיצד, דמעלה בשני גודליו את היד של הבזך, ומושך אותה בגודליו לצד גופו עד שמגיע ראש ידה לבין אצילי ידיו. אמנם הרמב"ם (פ"ד מעבודת יום הכפורים ה"א) כתב, דאוחז שפת הכף בראשי אצבעותיו או בשיניו, ומערה את הקטורת בגודלו לתוך חפניו. והקשה הלחם משנה (שם) דאם מעביר בגודלו את הקטורת מהבזך לחפניו, איך יפרש הא דאיתא בברייתא דמעלה בגודלו עד שמגעת לבין אצילי ידיו. ונדחק לפרש דלשיטת הרמב"ם נמי היה מרים את הבזך בגודלו, כדי שיוכל להעביר את הקטורת שנמצאת בסמוך לבית יד. ואמנם להגהות הגר"א (א) דגורס ומעלה בגודלו לתוך חפניו, נתיישבו הדברים.

שותפים ידחה שבת וטומאה. (א.ב.). ויש לומר, דבתחילה הבינה הגמ' דרבי אלעזר אתי לדייק מכלל דאיכא למאן דאמר דציבור ולא עושה תמורה, וכיון שאמרה הגמ' דל' שמעון חטאת השותפין ליכא למידק אליבא דידיה, וממילא אין כונת ר' אלעזר לתנא קמא דידיה. אבל בדברי תנא קמא דר' מאיר אי אפשר לפרש שותפים, משום דאם כן אינו דוחה שבת וטומאה, הלכך כונתו של ר' אלעזר אר' מאיר. ודחיית הגמ' היתה, לדברי האומר קרבן יחיד בא למעט מרבי שמעון דסבר דהוי קרבן השותפין. (א.ג.).

ט) גמ', לדברי האומר פר יוה"כ קרבן יחיד עושה תמורה או אינו עושה תמורה. הקשו התוספות הרא"ש והתוספות ישנים דמהא דלא פירשו אף לענין מתה משמע דלא הסתפקו בהכי, ואמאי לא הסתפק רבי אלעזר אם יש לה דין מתה.

י) גמ', אחיו הכהנים בקביעותא מתכפרי או דילמא בקופיא מתכפרי. כתבו התוספות בסוד"ה לדברי, ולמסקנא וכו' דמספקא ליה אי דברי רבי מאיר דהוא קרבן יחיד בדוקא, או לאו דוקא ולאפוקי מתנא קמא קאתי ומודה דהיינו קרבן שותפין. והקשה הגרע"א מה דחקם לפרש כן, ולא פירשו כמו שפירשו בסלקא דעתך, דודאי כוונת רבי מאיר דהוא קרבן יחיד בדוקא, ונסתפק אי אזלינן בתר מקדיש או בתר מכפר, הוא הדין למסקנא דאזלינן בתר מתכפר, ונסתפק אי מכפרי מקיבעא או מקופיא, נימא דלרבי מאיר הווי קרבן יחיד בדוקא דהרי המקדיש הוא יחיד, אלא דהספק האם אחיו הכהנים מתכפרים בקביעותא והוי שותפין בכפרה או מקופיא, ונשאר בצריך עיון.

יא) גמ', או דילמא בקופיא מתכפרי. רבינו חננאל גורס או דילמא בדיקפא מתכפרים, וביאר, דהספק האם כבר בתחילת ההקדש הפר שייך גם לאחיו הכהנים, ונקבעו בזבח ואין הכהן הגדול יכול להמיר כלל, או דילמא מתחילת ההקדש אין לאחיו הכהנים חלק בו אלא משעת הקפת הוידוי, דהיינו קיבוץ אחיו הכהנים לשמוע את הוידוי, ובאותה שעה מתכפרים, ולפי זה יכול הכהן הגדול להמיר קודם הוידוי דעד לאותה שעה הוי קרבן יחיד.

יב) תוס' ד"ה או דילמא וכו', וביתו נמי מקופיא מתכפרי וכו'. כתב השיח יצחק דיש לומר, דנקטו בגמ' אחיו ולא אשתו, משום דאשתו כגופו וחשיבא כחד ומתכפרת מקיבעא, ופשיטא דאינה כשל שותפין אלא כשל עצמו. (ועיין עלון 145 דף מ"ג אות כ"א)

יג) תוס' ד"ה חומר בתמורה, תימה לי אמאי לא חשיב שהתמורה חלה אפילו בטעות וכו'. הקשה המהרש"א הא תנן בתמורה (ט"ז): חומר בתמורה מבקדשים שהקדושה חלה עליה בבעלת מום קבוע, ואין יוצא לחולין לגזוז וליעבר, רבי יוסי בר יהודה אומר עשה שוגג כמזיד בתמורה, לא עשה שוגג כמזיד במוקדשין, ומשמע דתנא קמא דהוא תנא דשמעתין, לא סבר להאי חומרא דעשה בתמורה שוגג כמזיד, ונשאר בצריך עיון.

יד) בא"ד, ואע"ג דמעשר בהמה נמי ישנו בטעות וכו' הכא לא איירי במעשר שהרי אינו דוחה שבת וטומאה. הקשה המהרש"א מדוע לא הוכיחו התוספות דלא איירי הכא במעשר, כדהוכיחו בגמ' מדמעשר חל על בעל מום קבוע, ואדרבא מבוואר מסוגין מוכח דאין להוכיח מדאינו דוחה שבת וטומאה, כיון דיש לומר דשם זבח קתני. ונשאר בצריך עיון.

טו) [בסוה"ד, אי נמי לא קא חשיב וכו' אבל בטעות דתמורה חילא וכו' לא קא חשיב. לכאורה דבריהם צריכים עיון, דהא קחשיב חומר בזבח שנוהג בציבור, ותמורה בציבור לא חילא כלל. ודוחק לומר דכל דברי התוס' רק אסיפא דחומר בתמורה ולא ארישא דחומר בזבח, דהרי התנא

כוכבים מביאים י"ב פרים וי"ב שעירים. ועל שאלת התוספות, תירצו בתוספות ישנים דנקטו פר משום דהלשון פרי העלם דבר אינו לשון נאה.

ג) גמ', נקוט האי כללא בדרך כל שזמנה קבוע וכו', הרמב"ם (פ"ד מביאת המקדש ה"י) כתב, דכל קרבנות הציבור קבוע זמנם, לפיכך כולן דוחים את השבת ואת טומאת המת. והקשה הכסף משנה (שם) מסוגיין, דאיתא דפר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים דהם קרבנות ציבור ואינם דוחים את השבת ואת הטומאה כיון דאין זמנם קבוע. ותירץ האור שמח (שם), דהרמב"ם פסק כרבי יהודה **במנחות** (נ"ב). דפר העלם דבר של ציבור ושעירי עבודה זרה בתחלה מגבין להם, ואינם באים מתרומת הלשכה, ומשום הכי נחשבים לקרבנות יחיד דהרי כל אחד נותן חלקו.

ד) גמ', כל שזמנו קבוע דוחה וכו' אפילו ביחוד. שיטת רש"י בפסחים (ע'): ד"ה בן דורתאי, דאף לדעת בן תימא דחגיגת י"ד זמנה קבוע, מכל מקום אינה דוחה את השבת. והקשו התוספות (שם) ד"ה מאי מהא דאיתא בסוגיין, דכל שזמנו קבוע דוחה את השבת ואפילו ביחוד. ומשום הכי כתבו דדוקא חגיגת ט"ו אינה דוחה את השבת. (עיין שם).

ה) גמ', אלא אימא שאין חטאת השותפין מתה. הקשה המאירי איך אפשר שתהיה חטאת של שותפין, הרי אינה באה אלא על חטא ולא בנדר או בנדבה, ואין שניים מתכפרים בחטאת אחת. ואין לתרץ, דאיירינן בגונא דשניים אמרו חטאתו ואשמו של פלוני עלינו. דהא דינא דחטאת שמתו שייך רק על המתכפר והרי הוא יחיד. ותירץ, דבאמת לא שייך חטאת של שותפין אלא בפר יום הכיפורים, ונקרא חטאת השותפין להוציא שאינו חטאת ציבור. **ובהוריות** (ו'). תירץ המאירי, דמשכחת לה בהיה לשניים בהמות חולין בשותפות, ושניהם חטאו והפרישו שתי בהמות מעדרם לחטאת, הרי כל בהמה של שותפות היא.

ו) רש"י ד"ה דלא מיייתי כהנים וכו', שאם הורו בית דין של כהנים וכו'. החזון איש (הוריות סימן י"ד סוף סעיף כ"ג), נתקשה בדברים אלו, משום דהווי אליבא דרבי יהודה דאמר **בהוריות** (ה'): שאם הבית דין של השבט הורה ועשו אותו שבט על פיהן אותו שבט חייב, אבל לא קיימא לן כוותיה. וכתב דאפשר לפרש דהבית דין הגדול הורו. ועיין בהגהות מהר"ב רנשבורג דגורס ברש"י הורו בית דין לכהנים, ולפי זה אתי שפיר.

ז) בא"ד, כהנים ודאי לא איקרו קהל אלא אותן שנטלו נחלה. הקשה הבאר שבע **בהוריות** (ו'). דכאן פירש רש"י כן בדעת רבא, והרי בהוריות (ו'): סבר רבא דשבט לוי נקרא קהל, אף שלא נוטל נחלה, בצריך עיון. וכן הקשה החזון איש (הוריות סימן י"ד סוף סעיף כ"ג). ותירץ המהר"ץ חיות על פי דברי רש"י (שם) ד"ה והא כתיב, דהלוויים נקראו קהל משום דנטלו מ"ח עיירות ומגרשים, ונחשב שנטלו נחלה, אבל הכהנים לא נטלו כלל נחלה ומשום הכי אינם נקראים קהל. והרש"ש תירץ, דשבט לוי נקרא קהל לדעת רבא אף שלא נטל נחלה, אך הכהנים לא נקראו קהל משום דהווי מיעוט השבט [ודבריו צריכים ביאור].

דף נ' ע"ב

ח) גמ', לדברי האומר פר יום הכפורים קרבן יחיד וכו'. פירש רש"י רבי מאיר קרייה לעיל קרבן יחיד. וכן פירשו התוס' בד"ה לדברי וכו', והוסיפו דאף דאפשר לומר דר' מאיר לדבריו דתנא קמא קאמר לר' אלעזר משמע דפליגי ודייק מהא דקרייה ר' מאיר קרבן יחיד וכו'. וכן כתבו התוספות ישנים (לקמן נב). **ותוס' הרא"ש,** דרבי אלעזר חלק וסבר דפליגי. וקשה איך אמרה הגמ' מכלל דאיכא למאן דאמר דשותפין, והיינו תנא קמא דר' מאיר דאית ליה דמשום הא דוחה שבת וטומאה, איך אפשר דקרבן

כחדא נקט לתרווייהו. (א.ג.)

טז) תוסי ד"ה תמורת חטאת, ולא מצי לשנויי רבי שמעון היא דלית ליה מיתנה בחטאת שותפות וכו'. הקשו הגרע"א (שו"ת חדשות עמוד ק"א) והרש"ש, הרי מהברייתא מוכח דממירין בה, ועל כרחך דהוי קרבן יחיד, ואם כן ליכא למימר דאתי אליבא דרבי שמעון כיון דלדידיה ודאי דהוי קרבן שותפין, והספק בסוגיין אליבא דרבי מאיר.

יז) בא"ד. דמ"מ רעייה אית ליה. כתב הגרע"א (שו"ת חדשות עמוד ק"א) דיש לדחות את תירוצם על פי מה שכתבו לעיל (עמוד א') בד"ה חטאת, דדין רעייה לרבי שמעון רק מדרבנן, ואם כן מה הקשו בגמ' הא בחול מקרב קרבה, הא תמורת חטאת היא. נימא דאיירי מדאורייתא דהרי קריבה לרבי שמעון.

יח) רש"י ד"ה שם זבח לא קתני, האי תנא אלא בחד זיבחא נקט למילתיה. מבאר המהרש"א דלאו דוקא בזבח אחד, כגון פר או אילו של אהרון, דהרי בהאי גוונא לא משכחת לה בציבור כביחיד, אלא כוונת רש"י כגון בחטאת דומיא דפר, או בעולה דומיא דאילו של אהרון. והוכיח כן ממה שהקשו התוספות ד"ה ואי, דלוקמה בזבח שלמים דאיכא שלמי ציבור וכו' כגון כבשי עצרת, ואיכא שלמי יחיד, דהיינו דאינם ממש בקרבן אחד.

דף נ"א ע"א

א) גמ', ולרב ששת וכו' לוקמה בפסח. הקשו התוספות ישנים (לקמן נ"ב ע"א) דליכא לאוקמי בפסח דאיך נפרש הא דקתני בברייתא דנוהג בציבור כביחיד, ותירצו, דאתי כרבי נתן בפסחים (ע"ח:), דסובר דכל ישראל יוצאים בפסח אחד דאכילה לא מעכבא, והכי קאמר נוהג בציבור אף דלא כולם אוכלים כמו דנוהג ביחיד דאוכל. והוה מצי לתירוצי דהאי תנא לא סבירא ליה כרבי נתן.

ב) גמ', קסבר אין שוחטין הפסח על היחיד. הקשה הרש"ש הרי דינא דאין שוחטין על היחיד בשחיטה הוא, אבל ודאי דיחיד יכול להקדיש קרבן לפסחו, ואחר כך ימנה עוד אחרים איתו, ואם כן שייך שיעשה תמורה כשהוא עדיין יחיד.

ג) גמ', ונוקמה בפסח שני מי דחי טומאה. פירש רש"י בד"ה מי, דאיכא למאן דאמר דלא דחי. וביאר הר"ש מודסוי דהוא סתם משנה בפסחים (צ"ה:). [ואם כן שפיר הקשתה הגמ' אף דשנוי במחלוקת].

ד) שם. התוספות בפסחים (צ"ה.) ד"ה מיבעי ליה, כתבו דלתנא דאין שוחטין על היחיד בפסח ראשון ילפינן לשני מראשון. והקשה הרש"ש (שם) מסוגיין, דאחר שתירצו אין שוחטין על היחיד הקשו ולוקמא בפסח שני, ומשמע דאף דבפסח ראשון אין שוחטין על היחיד, מכל מקום פסח שני שוחטין על היחיד. וזו היא גם משמעות הגמ' התם שאמרה דינא דאין לשחוט פסח שני על היחיד רק "דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן" דהיינו משין הידור ודלא כתוס'. והוסיף דאולי המקור דשוחטין פסח שני על היחיד, מדכתיב איש איש כי יהיה טמא וכו' ועשה פסח וכו' דמשמע אפילו איש אחד.

ה) תוסי ד"ה דוחה, ורבי יהודה סבר ה"ק מה פסח ראשון אין בטל לגמרי אף וכו'. [נראה דאין כוונתם כפשוטו דפסח ראשון לא בטל לגמרי דהרי כשכל ישראל זבין לכולי עלמא הפסח בטל כדאיתא בפסחים (פ' ע"א), אלא כוונת התוספות דבטומאת מת פסח ראשון לא בטל דהרי עושים בטומאה, וכן מוכח מהמשך דבריהם שכתבו כמו פסח ראשון שאין בטל לגמרי בשביל טומאת מת (א.ב.ב.)].

ו) בא"ד, ואם היו כל ישראל וכו' חוץ מאדם אחד או שנים וכו' אי אמרת

לא דחי שבת ביחיד וכו'. והא דאיתא בפסחים (ס"ד:) דבעינן לכל הפחות חמשים אנשים כדי שהפסח ישחט בשלש כיתות, שנאמר קהל עדה וישראל. ועיין בעלון 128 אות קט"ז, דהיינו דוקא לכתחילה, אבל אם יחבו יעבור זמן ההקרבה, אף דלא יהיו אלא אחד או שניים בודאי דסגי בהכי.

ז) בא"ד, ודחוק הוא לומר דלר' ישמעאל פסח שני אינו דוחה לא שבת ולא טומאה דאם כן הווי להו שלש מחלוקות בדבר. כתב המצפה איתן דאי אפשר לומר דרבי ישמעאל סבר כמאן דדריש ממשמעות במועדו דדחי שבת (עיין פסחים ע"ז. וס"ו. בתוס' ד"ה מה מועדו) דהרי איהו סבר דקצירת העומר דחי שבת, ויליף מבחריש ובקציר תשבות יצא קציר דמצוה, ואי דריש ממשמעות במועדו, הרי גם בעומר נאמר במועדו ולא בעי לדרשה דבחריש ובקציר, אלא על כרחך דלא דריש ממשמעות במועדו אלא מגזירה שווה דמועדו. והא דאיצטרך לרבי ישמעאל למילף דקצירת העומר דוחה שבת מבחריש ובקציר, ולא יליף מגזירה שווה דמועדו. יש לומר, משום דאיכא למפרך מה לעומר דלא אתי לכפר. אך הקשה, כיון דאין ללמוד מהגזירה שווה דמועדו אלא מבחריש ובקציר תשבות, מלן דעומר דחי טומאה.

ח) בא"ד, וכן נמצא בספרי כי קרבן ה' לא הקריב במועדו, בא הכתוב ולימד על פסח שני שדוחה את השבת. כתב הרמב"ם (פ"ה מקרבן פסח ה"א) דשחיטת פסח שני דוחה את השבת משום שאינו תשלומין לראשון אלא הווי רגל בפני עצמו. והקשה האבי עזרי (שם אות ב') מדוע תלה הרמב"ם דדוחה שבת משום שהוא רגל בפני עצמו, הא אף אם הוא תשלומין לראשון ידחה, משום דכל קרבן שזמנו קבוע דוחה את השבת (עיין לעיל נ"י). ותירץ, דמקור דבריו מהספרי דיליף דפסח שני דחי מכי קרבן ה' לא הקריב במועדו, וכן דעת רבי בפסחים (צ"ג.) דפסח שני הוי רגל בפני עצמו.

ט) בא"ד, ויש לומר דסבירא ליה דממעטי מכעין הפרט דמצות ומרורים וכו'. הקשה הגרע"א דדבריהם דחוקים, דהא רבי נתן דריש במועדו על פסח ראשון, יליף דפסח שני דוחה שבת מככל חוקת הפסח, אם כן מלן דרבנן פליגי ארבי נתן בזה דאין ללמוד מככל חוקת הפסח. ויותר הוה להו לפרש דלרבנן לא ילפינן מככל חוקת הפסח, משום דסבירא להו דהימנו ודבר אחר מיקרי היקש, ואין דבר הלמד מגזירה שווה חוור ומלמד בהיקש, ורבי נתן סבר דדבר הלמד מגזירה שווה חוור ומלמד בהיקש. ואין לדחות דהרי הסיקו התוספות לעיל, דככל חוקת הפסח עדיף מהיקש, וילפינן מיניה, כיון דאין זו סברא מוכרחת.

דף נ"א ע"ב

י) גמ', ותיפוק לי דאשר לו אמר רחמנא משלו הוא מביא. פירש רש"י בד"ה ותיפוק ליה, דקאי על הא דבעי ר' אלעזר פר יום הכפורים כהנים בקופיא מתכפרי. הקשה הרש"ש, דאם שאלת הגמ' דמדוייק מאשר לו דהוי קרבן יחיד, הא יותר יש להקשות על רבי אלעזר ורבי שמעון דאמרי דפר יום הכפורים הוי קרבן ציבור או שותפים. וכן פירש הרש"ש, דקושיית הגמ' על מחלוקת רבי חנינא וריש לקיש לעיל (מ"ט:), בשחט ומת האם יכנס אחר בדמו דאמרינן בפר ואפילו בדמו של פר או לא, והקשתה הגמרא דתיפוק ליה דבעינן שיביא משלו והרי הוא של הכהן הגדול שמת. ולפירוש זה לא גרסינן בגמ' גבי תמורה. ועיין בשפת אמת.

יא) גמ', ת"ל שוב אשר לו, שנה הכתוב עליו לעכב. הקשה התוספות הרא"ש דנימא תרי אשר לו לאפוקי משל ציבור ושנה הכתוב לעכב בזה, ואשר לו השלישי לאפוקי משל אחיו הכהנים רק למצוה ולא לעכב. ותירץ,

איתפרש לן אי סבירא ליה כלפנים או כלחוץ.

דף נ"ב ע"א

א) גמ', חביבין ישראל שלא הצריכין הכתוב לשליח. פירש רש"י דכל אחד מתפלל לעצמו. והקשה הריטב"א מה רבותא בכך, הא אף בגויים נאמר במלכים א' פ"ח (גמ'), וְעִשִׂיתָ כְּכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא אֱלֹהֵי הַנְּבֻכַדְרֶזֶר. ולכן ביאר בשם רבינו חננאל, דלא הצריכין הכתוב לשליח, היינו שבשאר ימים כשכהן הגדול נכנס להיכל צריך מעיל עם פעמונים [דהוא כשליח להודיע שהוא בא], אבל ביום הכפורים מתוך חביבותו נכנס אף לפני ולפנים ובבגדי לבן, ואין צריך להודיע. וכן כתבו התוספות ישנים. [אמנם רש"י לשיטתו לעיל (מ"ד): דניאשתיק של המחטה היינו טבעת בראשה שמקשקש ומשמיע קול משום ונשמע קולו בבואו וגו', לא יכול לפרש כן. (א.ג.א.).]

ב) גמ', משחרי מאניה. כתבו התוספות ישנים דהוא הדין דמצי לתירוצי, דלאו אורח ארעא למיעל להדיא, כדתירצו רבני יוסי. אלא דהעדיפו לומר טעם זה, לומר - דאף אי נימא כרבי יוסי [דהפתח בצפון] לא ילך בין הכותל למנורה. אי נמי לא מצי למימר דלאו אורח ארעא, כיון דהיו ב' פרוכות, ולכן נקטו טעם דמשחרי מאניה. [ולפי מה שאמרו, דהוי מצי למימר לרבי יהודה טעמא דלאו אורח ארעא למיעל להדיא, צריך לומר, דאינו משום דרואה בקודש הקדשים, (כדכתב רש"י בד"ה למעט), אלא משום דלהכנס מיד בלא עיכוב, נחשב לאו אורח ארעא. ואם כן גם למה שפירשו דמשום שיש ב' פרוכות, לא מצי למימר לאו אורח ארעא. היינו משום דבהליכה בין הפרוכות לא נכנס מיד. (א.ב.א.).]

ג) גמ', ודילמא לא מהני עשרין ולא מהני ארבעין וכו' תדע וכו'. בזבחים (ס"ב.) איתא דבבית שני הגדילו את המזבח, משום דנאמר "זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח", מה בית ששים אמה מזבח ששים אמה. והקשה הזבחי אפרים (שם) מסוגיין, דהסיקו תדע דעם האמה טרקסין הוי ששים ואחד דהא לא חישב הכותל. ולכאורה כיון דנקיט תדע הרי שכך אמנם היה. ואם כן הוה ליה למימר מה בית ששים ואחד אף מזבח ששים ואחד. אלא דמוכח דתדע וכו' אינו אלא דיחוי בעלמא, ולא מסקנא, והבית היה ששים אמה, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ד מבית הבחירה ה"ב, ובפירוש המשניות מידות סוף פ"ה) דהבית היה ששים אמה, והסתפקו בבית שני אם עובי הכותל היה ממדת הקודש או ממדת קודש הקדשים. והכסף משנה (שם) הביא מקור לרמב"ם מהירושלמי.

ד) בא"ד, והשלישית שבע על שבע. העיר המהרש"א דאין זה מדוקדק כיון דבתא המערבי היו שמונה תאים ג' על ג' וב' על גביהם, והעילונים היו גדולים יותר משבע מצפון לדרום, כיון דהיו שם רק שני תאים.

ה) בא"ד, עוד פרי"ד נראה לו דכותל ההיכל שש והתא שש דלמטה לגמרי וכו' של מסכת מדות דבית שני היו חלוקין משל שלמה. כתב המהרש"א דאף דבסוגיין הוכיחו ממסכת מדות לבית של שלמה, היינו דוקא לענין דכל היכא דקא חשיב כותלים חשיב ליה לדידיה, אבל לא לענין מידות התאים [דבכללי החשבון הם שווין ולא בצורה העצמית שלהם]. אך הקשה, דאף במסכת מדות (פ"ד מ"ד) תנן, התחתונה חמשה ורובד ששה, ואם כן ליכא למימר דהתא שש היינו למטה לגמרי. ותירץ, דשמא רק בצפון ודרום היו התאים למטה חמש ולא בצד מערב. ותמה הרש"ש הא במדות (פ"ד מ"ז) קחשיב מצפון לדרום דהתא שש, כמו דקחשיב ממזרח למערב, ואם כן הדרא קושיא לדוכתא.

ו) גמ', חמש מקראות בתורה אין להם הכרע. כתב הריטב"א דנראה דדוקא מלשון התיבות אין להם הכרע, אבל השתא דיש סוף פסוק, וכן הפסק

דכשאפשר לדרוש דרשה לא אמרינן שנה הכתוב עליו לעכב, הלכך אשר לו השני ממעט משל אחיו הכהנים, ורק השלישי שנה הכתוב לעכב אף בשל אחיו הכהנים. והריטב"א תירץ, דאין צורך לומר שנה הכתוב עליו לעכב לאפוקי משל ציבור, דכיון דאינם מתכפרים בו פשיטא שלא יביא משלהם.

יב) גמ', אמה טרקסין. לקמן (נ"ב.) פירש רש"י בד"ה טרקסין. דטרקסין לשון פנים וחוף. וביארו התוספות בבבא בתרא (ג'). ד"ה טרקסין דנקרא טרקסין משום שהיה מכסה את האמה שהיתה בספק אם היא פנים או חוף.

יג) רש"י ד"ה אמה טרקסין, ולהוסיף על עוביה אי אפשר דכתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל. כתבו התוספות ישנים, דבגובה יכלו להוסיף אף דנאמר הכל בכתב מיד ה', כדאיתא בבבא בתרא (ג'). דנאמר גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון.

יד) גמ', ואיסתפקא להו לרבנן בקדושתיה אי כלפנים אי כלחוץ. כתבו התוספות ד"ה ועבוד, באה"ד דמשמע להו לרבנן וכו' שמצד החיצון של הפרוכת יהיה קודש ומתחילת עוביה ולפנים יהיה קודש קדשים. אבל התוספות ישנים והריטב"א מבארים דאין לחוש אם מוסיפים על אויר ההיכל או על אויר קודש הקדשים, והא דבעינן ב' פרוכות, משום דאם יניחו רק בחוף, דלמא קדושת המקום כלחוץ וחיישינן שמא יזה שם ביום הכפורים או יקטיר שם קטורת דסבור דקדושתיה כלפנים, ואם יניחו פרוכת רק בפנים, דלמא קדושתיה כלפנים וחיישינן שמא יעשו שם עבודות הנעשות בהיכל דיסבור דקדושתיה כלחוץ. והקשה המקדש דוד (קדשים סימן א' סעיף ה') דאיתא לקמן (נ"ד). דגם בעליית בית קודש הקדשים היו ב' פרוכות, ובשלמא לתוס' דהספק לאיזה יש דין פרוכת אתי שפיר, דגם בעליה יש מקום לספק זה, אבל להריטב"א והתוספות ישנים, דהספק שמא יטעו בעבודות, הרי בעליה ליכא עבודות ואין נכנסים לשם אלא פעם אחת בשבע שנים או ביובל כדי לדעת מה היא צריכה, ומדוע עשו שם ב' פרוכות.

טו) שם. הקשה השפת אמת דאיתא לקמן (נ"ד). דבבית ראשון היתה פרוכת בפתח של בית קודש הקדשים, ומשמע דהיה מבחוץ דהרי הבדים האריכו להיכל, ואם כן מדוע הסתפקו בבית שני על מקום הפרוכת ולא למדו מבית ראשון. ותירץ, דאף דבבית ראשון היתה הפרוכת בחוף, אין ראייה דאפילו אי קדושת פנים היתה עד המחיצה, לא בעו לשים פרוכת בצד הפנימי, דלא שמשא למחיצה כיון כיון דהוי פתח ונחשב לסתום בצד הפנימי שלו, והפרוכת היתה לצניעותא בעלמא ולא משום מחיצה.

טז) תוס' ד"ה ועבוד, אבל השתא דעבוד שתי פרוכות ניחא. כתב המקדש דוד (קדשים סימן א' סעיף ה') דפליגי בירושלמי (יומא פ"ה ה"ד), אי בעינן שההזאות של יום הכפורים שבהיכל, יגעו בפרוכת או לא, [וכן פליגי בה לקמן (נ"ז)]. ת"ק ורבי אלעזר ברבי יוסי. ונסתפק לו, למאן דאמר דצריך שיגעו, על איזה פרוכת צריך להזות האם על החיצונה או על הפנימית. והוסיף דלדעת התוספות ישנים (הובא לעיל), דאין לחוש אם מוסיף על האויר של קודש הקדשים, והלכך אף דמקום אויר טרקסין כבחוץ, מכל מקום אותה פרוכת שבחוץ עדיין שם פרוכת דקודש הקדשים לה.

יז) בסוה"ד, אבל רבי יוסי סבירא ליה והבדילה הפרוכת היינו בין חלל לחלל וכו'. היוצא מדבריהם, דלפירוש הראשון גם ר' יוסי הסתפק אי קדושת אמה טרקסין כלפנים או כלחוץ. ולפירוש השני סבירא ליה דודאי קדושתיה כלפנים. ורבינו חננאל כתב, דלדעת רבי יוסי פשיטא דקדושתיה כקדושת ההיכל. והריטב"א כתב דרבי יוסי לא נסתפק בדבר, אלא דלא

הדרך היומית

מסכת יומא דף נב – דף נג
כז טבת – כח טבת התשע"ד

להביא המחיתה אל מבית לפרוכת. אלא ללמד שתהא ההקטרה דוקא לפני הארון. והביא דמכל דברי הגבורת ארי מבואר דליכא דינא כלל שיקטיר בין הבדים דווקא.

יג) מתני', ונתמלא כל הבית כולו עשן יצא ובא לו וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ד מעבודת יום הכפורים ה"א) דממתין שם עד שיתמלא הבית עשן ויוצא. **בחידושי הגרי"ז** (סנסטיל) כתב, דהא דהכהן הגדול שוהה שם עד שיתמלא כל הבית עשן אינו דין מיוחד בכהן גדול ובעבודת יום הכפורים, אלא בכל העבודות צריך הכהן לשהות במקום העבודה עד כלות העבודה. ועיין שם בראיותיו.

יד) גמ', ומקלו של אהרון ושקדיה ופריהיה. הקשה התוספות הרא"ש מדוע נקט ופריהיה הרי כבר נעשו הפריחים שקדים, ותירץ דרק מקצתן נעשו שקדים ומקצתן נשארו פריחים. והוסיף הריטב"א דהטעם בזה כדי להגדיל את הנס.

טו) גמ', ויאמר ללוויים וגו' אין לכם משא בכתף וגו'. עיין מה שנכתב בזה בעלון למסכת שקלים ט"ז ע"א אותיות ב-ד', דנחלקו הרמב"ם והרמב"ן האם לדורות יש ציווי ללוויים לשאת בכתף.

טז) גמ', אתיא שמה שמה וכו'. כתב רש"י בהוריות (י"ב ע"א ד"ה והתניא) דכולהו אתו בגזירה שווה מהארון דנגזרו כמוהו. והקשה בגבורת ארי דלא מסתבר דהתורה לימדה בגזירה שווה דבר שיהיה אחרי הרבה דורות דהיינו הגניזה. ולכן מבאר דעיקר הגזירה שווה מלמד שהם יהיו מונחים תמיד עם הארון, ומשום הכי נמי נגזרים עמו. ואף דבצנצנת ובמטה אהרון, כתבה התורה להדיא שיניחו אותם לפני העדות, ומאי צריכותא ללמד מגזירה שווה, יש לומר, דמהני קראי אינו מוכרח דיניחות דוקא ליד הארון, דכל המשכן נקרא עדות, ומהגזירה שווה ילפינן דיניחות דוקא אצל הארון. ועיין באות הבאה.

יז) שם. כתב הרמב"ם (פ"ד מבית הבחירה ה"א) דהארון היה מונח על אבן שהיתה בקודש הקדשים, ולפניו היה מונח צנצנת המן ומטה אהרון. ונגזרו עמו מטה אהרון וכו' ושמן המשחה. והקשה בחידושי הגר"ח (סנסטיל סימן נ"ו) מדוע לא כתב הרמב"ם, דגם שמן המשחה היה אצל הארון כמו שכתב בגניזה, ובודאי לפי מה שביאר הגבורת ארי (עיין באות הקודמת). ותירץ, דדין צנצנת המן ומטה אהרון להיות מונחים לפני הלוחות ולכן הזכיר הרמב"ם בתחילה, אבל בשמן המשחה דינו להיות אצל הארון ואף כשנגזרו הארון שם ארון עליו. ותירוצו צ"ב.

דף נ"ג ע"א

א) גמ', הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה. הבית יוסף (אורח חיים סימן קל"ג) כתב, דאם חיסר מעלה עשן אינו חייב מיתה ואפשר דאפילו אין איסור. והקשה הבאר שבע (כריתות ו' ע"א ד"ה חיסר) הא בסוגיין איתא להדיא דחייב מיתה. ותירץ השער אפרים (תשובה ט"ז), דבסוגיין מיירי שלא הניח שום עשב שמעלה עשן, ומשום הכי חייב במיתה. אבל הבית יוסף מיירי שנתן בתוכו עשב שמעלה עשן, אך אינו אותו מעלה עשן שמתמר וזקוף כמקל. ונלכאורה אין משמעות הבית יוסף כך, דחילק בין י"א סמנים שהם לעיכובא, ושאר הסמנים אינם באים אלא לתקן, ומשום הכי אינם מעכבים, וכגון מעלה עשן דבא לתקן שיהא העשן מתמר ועולה, ומשמע מדבריו דאפילו אם לא שם בה מעלה עשן כלל אינו מעכב. (א.ב.א.). והמהר"ן חיות (לעיל ל"ח). תירץ, דדוקא ביש מעלה עשן לפניו ולא שם חייב מיתה. אבל כשאין יכול למצוא מעלה עשן כלל, יכול להקטיר אף ללא המעלה עשן.

טעמים התברר הספק. והמגן אברהם (או"ח סימן ל"ב סעיף קטן מ"ה) הוכיח מארור דסוגיין, דאנן לא בקיאינן בפסוקים. ועיין לקמן נ"ב: אות (ח) בדעת הרמב"ם.

דף נ"ב ע"ב

ז) גמ', שאת. הקשה השפת אמת הא כיון דכתיב נאם לא תטיב, ודאי דקאי אדלעיל, דאי קאי על לא תטיב הוה ליה למימר אם לא תטיב. וכתב דאפשר לתרץ, דודאי דקאי אדלעיל אך הסתפקו אי קאי נמי על לא תטיב או רק אדלעיל. אך התוספות ד"ה שאת כתבו, דודאי לא קאי על שניהם, כיון דאין פירושה שווה. אלא הספק אי קאי רק על אם תטיב או רק על אם לא תטיב.

ח) גמ', משוקדים. כתב הרמב"ם (פ"ג מבית הבחירה ה"ב), דאף הכפתורים והפריחים של הקנים היו משוקדים. וביאר הכסף משנה (שם) בשם הר"י קורקוס, דמקור דבריו מסוגיין, דהסתפקו אם משוקדים קאי על הגביעים, או על הכפתורים והפריחים, הלכך מספק עושים את כולם משוקדים. והקשה המשנה למלך (שם), התיינה בכפתורים ובפריחים דגוף המנורה, דהיה ספק בפסוק, "ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופריהיה", אבל בקנים דנאמר "שלשה גביעים משוקדים בקנה אחד כפתור ופרי", ליכא לאסתפקי דהרי קנה אחד הפסיק בין משוקדים לכפתור ופרי, ובודאי דמשוקדים קאי רק על גביעים, והניח בצריך עיון.

ט) רש"י ד"ה מחר, וצא וכו' או צא והלחם בעמלק מיד ומחר וכו'. הקשה התוספות רא"ש דמהפסוקים לא משמע דהמלחמה היתה שני ימים. ופירש, דודאי המלחמה היתה יום אחד והיינו למחרת, והספק רק על התפלה של משה אם היתה רק מחר או אף היום כדי להקדים תפלה לצרה. ולפי זה אם התפלה היתה רק מחר אם כן מחר קאי על שניהם על התפלה ועל המלחמה, והקשה דאם אפשר להעמיד על שניהם מדוע נסתפקו ולא העמידו על שניהם כדמצינו בקרא ד"את כספך לא תתן לו בנשך ומרבית, בנשך ובמרבית לא תתן אכלך" ועוד פסוקים, ותירץ, דשם מוכח מהפסוקים לדרוש על שניהם דאם לא כן הוה ליה למימר "בנשך לא תתן את כספך ואכלך במרבית", אבל בספיקות דידן אין הכרע אי קאי אדלעיל או אדלרע ולכן נשארו בספק. אמנם התוספות ד"ה שאת כתבו, דאם שני הפירושים שווים אמרינן דקאי על שניהם אף דאין לעך הכרח מהפסוקים.

י) רש"י ד"ה ארור, וברצונם עקרו שור ארור שור של שכם שהוא מארור כנען. בתרגום אונקלוס ובתרגום יונתן (בראשית מ"ט ו') פירשו לשון שור [דהיינו חומה של השונאים]. וברש"י (שם) פירש דרצו לעקור את יוסף דנקרא שור.

יא) מתני', החיצונה היתה פרופה מן הדרום ופנימית מן הצפון. כתבו התוספות הרא"ש והריטב"א דלא מצי למימר איפכא, דהחיצונה פרופה מהצפון והפנימית מהדרום, דאם כן כשהיה מהלך עם הפרוכת כנגד הארון שמאלו מול הארון והוי דרך גנאי, אבל השתא הרי ימינו מול הארון.

יב) מתני', נותן את המחיתה בין שני הבדים. כתב הרמב"ם (פ"א מעבודת יום הכפורים ה"ז) כתב, דחכמים למדו דין זה מפי השמועה שנאמר ונתן את הקטורת על האש לפני ה'. ובחידושי מרן רי"ז הלוי קונטרס המועדים יומא (נ"ב), פירש דהלימוד הוא משום דנאמר ויקרא פט"ז י"ב, מלא חפניו קטרת סמים נקה והביא מבית לפרכת. ובפסוק י"ג, ונתן את הקטרת על האש לפני ה'. הרי דמה שאמרה התורה לפני ה' מיותר דהא כבר נצטווה

התוספות ישנים ותוספות הרא"ש, דהאש שיוורת מהשמים היתה על המזבח החיצון והקטורת של בני אהרון היתה על המזבח הפנימי, ומה שייכות לאש שירדה מהשמים לקטורת. ותיצרו, דהקטורת דבני אהרון מיירי בקטורת נחשון, דמוקטרת על מזבח החיצון. ומהאי טעמא אתי שפיר דהיה שם ב' מחתות ולא מחתה אחת ככל קטורת, דכיון שהיתה קטורת נחשון היתה הוראת שעה לקחת ב' מחתות. והא דאיתא בתורת כהנים (פרשה א' כ"ב) דבני אהרון מתו בפנים, ואם כן על כרחך דהקטירו בפנים, פליג אהאי תנא. והא דהביאו בשתי מחתות נמי משום הוראת שעה. [וצריך עיון דאם היתה קטורת דפנים, הרי היתה קטורת דכניסה אל הקודש כביום הכפורים, ובאותה קטורת יש לומר דהכנסת הקטורת היתה כורח הכניסה, והגברא המכניס צריך לבא במחתה, ואין דינו משום עצם הכנסת הקטורת]. והריטב"א דחה פירוש התוספות ישנים, כיון דמשמעות הפסוקים שמתו לפני ולפנים, ולכן פירש בשם הראב"ד, דהם טעו שדנו מזבח הפנימי ממזבח החיצון, ומכל מקום לא נחשבו אלא כשוגגין ואנוסים, ונענשו משום שהורו בלא נטילת רשות ממש.

ז) גמ', אלא מצרדין פניהן והולכין. כתב הרמב"ם (פ"ז מבית הבחירה ה"ד) דמהלך אחרנית מעט מעט ומהלך על צדו עד שיצא מהעזרה. וביאר הכסף משנה (שם) דגם מהלך מעט מעט וגם מצדד ומשום דאי אפשר ללכת לאחוריו מהר או לגמרי לאחוריו. והמהר"י קורקוס (שם) מבאר, דהו ב' דינים, דבתחילה כתב הרמב"ם דמהלך אחרנית מעט מעט, ואחר כך הוסיף דאם ירא ללכת לאחוריו פן ישל ילך על צדו.

דף נ"ג ע"ב

יא) גמ', המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו. הבית יוסף (אורח חיים סימן קכ"ג) כתב כמה טעמים לכך. א'. כנגד ג' מילין שהתרחקו ישראל מהר סיני בשעת מתן תורה. ב'. כנגד חושך ענן וערפל שנכנס להם משה, וכשיצא יצא משלשתם. ג'. שעד עכשיו היה במקום קדוש ויוצא למקום חול. ד'. משום שהכהן המקריב את איברי התמיד, כשהיה יורד מהכבש, כיון דבין הכבש למזבח היו שלשה רובדין של אבן, היה פוסע שם שלש פסיעות עקב בצד גודל. ה'. דכתיב ורגליהם רגל ישרה, רגליהם שתיים רגל אחד ביחד שלש. וי. משום שבתחילה פסע ג' פסיעות לפניו כדי להתפלל, צריך לפסוע לאחוריו כדי לשוב למקומו. והמגן אברהם (שם) סעיף קטן ט"ו) הוסיף טעם, משום דה' נתן כח לנבוכדנצר להחריב את בית המקדש משום דרך ג' פסיעות, אנו פוסעים ג' פסיעות ומתפללים שיבנה בית המקדש. ועיין עוד בבית יוסף (שם), דיש נוהגים ששה פסיעות כנגד רגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל, דנאמר בזה שש רגליים, ומטעם זה כתב המגן אברהם (שם) סעיף קטן ו'), דאחר שפסע ג' פסיעות לאחוריו צריך לחזור ולפסוע שלש פסיעות לפניו, להשלים הג' פסיעות, ומהאי טעמא מקפידים שלא יעברו לפניהם, עד שיחזרו אותן ג' פסיעות.

יב) שם. הבית יוסף (אורח חיים סימן קכ"ג) הביא דנחלקו אם יעקור קודם רגל ימין, משום דכל הפניות שאתה פונה יהיו דרך ימין, או יעקור קודם רגל שמאל וכדאיתא במדרש, ולא שייך כאן כל פניות שאתה פונה יהיו דרך ימין כיון שאינו פונה כאן לשום צד.

יג) גמ', ואחר כך יתן שלום. כתב הריטב"א דישתחוה כמו שנותן שלום ונפטר מרבו, ויש נוהגין לומר שלום לימיני שלום לשמאלי. והוסיף הטור (שם) דאומרים את זאת קודם עושה שלום ואין לנהוג כן. והבית יוסף כתב בשם שבלי הלקט, דנותנים שלום זה לזה אחרי שפסעו ג' פסיעות, כדי לומר שעד עכשיו היינו במקום קדוש ועכשיו יצאנו למקום חול.

ב) גמ', ותיפוק ליה דקא מעייל ביאה ריקנית. בתוספות ישנים כתבו, דנחלקו בעלי התוס' אם חיוב מיתה על חסרון דמעלה עשן, דוקא ביום הכפורים או אף בכל השנה. והמשנה למלך (פ"ב מכלי המקדש ה') דייק מהרמב"ם (שם הלכה ח'), דהחיוב דוקא ביום הכפורים. והקשה הרש"ש, למאן דחייב מיתה אף בכל ימות השנה, מה הקשתה הגמ' מאי טעמא אמר שיתחייב משום שמחסר הא יתחייב משום ביאה ריקנית, הא הקטורת דכל השנה בהיכל, וביאה ריקנית בהיכל הוי באזהרה ולא במיתה, ונתחדש דמשום דחיסר מעלה עשן אף בהיכל חייב מיתה.

ג) שם. הקשה בהגהות מהרש"ם הא יש נפקא מינה באם בא דרך אחוריו, דלא חייב משום ביאה ריקנית דבכהאי גוונא לא שמה ביאה, כמבואר בתוספות לעיל (נ"ב: ד"ה יצא).

ד) שם. השאגת אריה (סימן ע"א) נקט דכרת חמור יותר ממיתה, והקשה, מדוע לא הקשו דתיפוק ליה דחייב כרת, משום הבערה ביום הכיפורים שלא לצורך גבוה. ותיירץ, דהכא מקשה על מכניס קטורת חסירה דתיפוק ליה משום ביאה ריקנית דאיסורו משום עצם הביאה, אבל אין להקשות משום הבערה כיון דאין איסורו קשור לשעת הביאה.

ה) גמ', כגון דעיל שתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסירה וכו'. כתב הריטב"א דמיירי שהכניס שתיהן בפעם אחת והקטירן, דאם הקטיר את החסירה בלבד עדיין הוי ביאה ריקנית. ודייק הליקוטי הלכות (בזבח תודה) מדבריו, דדוקא אם הקטיר רק את החסירה הוי ביאה ריקנית, אבל אם הקטיר אחריה גם את השלימה לא הוי ביאה ריקנית, כיון שבשעת ביאתו היה דעתו להקטיר אף את השלימה. והמאירי כתב, דמה שמביא שתי הקטרות בין הערביים משום דמיירי בשלא הקטיר שחריית. ונראה דביאר בכהאי גוונא, משום דאי מיירי בהכניס את המחתה החסירה שלא להקטרה ליכא שום איסור. (א.ג.).

ו) גמ', האי מוכן יעשה לאוהל מועד דאיתא נמי התם אין לי אלא אוהל ישנים דלעיל (מ"ד ע"א) גבי דין פרישה דאיתא נמי התם אין לי אלא אוהל מועד שבמדבר וכו' לא הקשו האי מוכן יעשה לאוהל מועד כדהקשו הכא, ומשום דהכא לא מיירי אלא בהזאות והקטרות [פירוש דהפסוק קאי על הזאות והקטרות הנאמרים קודם ולא על דין פרישה שנאמר בפסוק שאחרי כן]. ועוד תירצו, דוכן יעשה משמע עשיה ולכן אפשר ללמוד ממנו רק הזאות והקטרות דהו עשיה, ולא דין פרישה שאינו עשיה אלא שלא יכנס אחר עמו.

ז) גמ', רב אשי אמר חד למצוה וחד לעכב. כתב התוספות ישנים בד"ה ותיפוק ליה, שני צדדים א. דלרבא דלא דריש הפסוק כר' אשי אין נתינת מעלה עשן לעכובא. וממילא מה שהקשתה הגמ' לעיל מביאה ריקנית הווי דוקא לר' אשי. וכן כתב בתוס' הרא"ש. [ולפי זה לכאורה מצינו מקור לבית יוסף (הובא לעיל אות א)] דאין חייבים מיתה על קטורת שחסרה מעלה עשן. ומכל מקום צריך עיון מה יעשה רבא עם הא דאיתא להדיא בברייתא דחייב מיתה. (א.ב.). ב. דאף לשאר האמוראים הוי עיכובא, ומקורם מפסוקים אחרים, וכן כתב הריטב"א וביאר, דרב אשי פירש הפסוק ד"כי אם בענן" למצוה בעלמא, אבל לרבא "כי אם בענן" הוי אזהרה, כיון דבתחילת הפסוק נאמר "ואל יבא" ומשמע אל יבא, כי אם בענן.

ח) רש"י ד"ה חד לעונש, ואל וכו' ואילו אל ימות דאל יבא לאו אחסרון ענן כתיב אלא אביאה ריקנית. הקשה הרש"ש כיון דאפשר להעמיד את הפסוק על ביאה ריקנית, אם כן מנלן דהאזהרה קאי על חסרון ענן, דלמא אף האזהרה קאי על ביאה ריקנית.

ט) גמ', אע"פ שהאש יורדת מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט. הקשו

כב) גמ', תנן כמאן דאמר ארון גלה לבבל. בהוריות (י"ב). אמרה הגמ', מפני מה נמשח יהואחז מפני יהויקים שהיה גדול ממנו, והקשתה הא לא היה להם באותה עת שמן המשחה ואיך משחווהו, ותירצו שמשחווהו באפרסמון. והקשה הגבורת ארי מדוע לא תירצו דאתיא כמאן דאמר, דהארון גלה לבבל ולא נגנו, ומשום הכי גם שמן המשחה לא נגנו. ותיריך, דשמא בתחילה לכולי עלמא נגנו הארון ועמו שמן המשחה על ידי יאשיהו כדהוכיחו בגמ' מקרא, ונחלקו האם המחריבים מצאו את מקום גניזת הארון ונטלוהו, או דנשאר נגזו שם.

דף נ"ד ע"א

א) גמ', ומהם מן בני שמעון הלכו להר שער וגו'. היראים (סימן ר"ג) דן האם כשסנחריב בלבל את הארצות הוא בלבל גם את אדום, עיין שם. והגבורת ארי הוכיח מסוגיין דגם את אדום לבבל, דהרי שער הוא אדום.

ב) גמ' תיובתא, הגבורת ארי, כתב בשם הר"ש (בפ"ד מידיים מ"ד), דאף שסנחריב בלבל את האומות, מכל מקום השאיר מדלת הארץ ולא בלבלם, אלא דאחרי זמן רב הם התבטלו בתוך שאר האומות שהובאו לשם. ולפי זה הקשה מסוגיין מדוע לא תרצו דאותם בני שמעון שישבו שם עד היום הזה, היו מדלת העם שהשאיר סנחריב.

ג) שם. עוד הקשה הגבורת ארי, דלמסקנא דשמעתין דסנחריב בלבל את האומות, קשה, הרי עזרא הוא שכתב דברי הימים, וחי אחרי סנחריב בלבל, ואיך כתב דבני שמעון ישבו שם עד ימיו, נוקושייתו היא לפי האמת]. ותיריך, דעזרא העתיק את דברי הימים מתוך כמה ספרים (ומשום הכי יש כמה סתירות בספר זה וגם מספר זה לספר עזרא) ובאותו לשון שמצא, ונראה שמה שהעתיק ענין זה, היה מספר קדמון לבלבולו של סנחריב ולא שינה את הלשון.

ד) גמ', שם. כתב השפת אמת דאין דרך להקשות תיובתא על ברייתא, והרי רבי יהודה דרש בברייתא דארון נגנו במקומו מויהיו שם עד היום הזה, ומשום הכי ביאר, דהתיובתא לעולא דפירש את הברייתא דיש כלל דכל מקום שנאמר שם עד היום הזה היינו לעולם, אבל לרבי יהודה ליכא תיובתא דאיהו לא אמר זאת משום הכלל דעולא, אלא דהסתבר לו מטעם כלשהו, לדרוש להאי פסוקא שעד היום הזה היינו לעולם.

ה) גמ', בין שדי ילין. כתב המהרש"א דאותיות בין שדי הן האותיות שני בדי.

ו) גמ', מגלין להם את הפרוכת. הקשה הגבורת ארי איך נכנסו להיכל כדי לגלול להם את הפרוכת הרי הוי ביאה שלא לצורך עבודה ואסור. וי"ל בפשיטות שאחד מהכהנים ששימש שם באותו יום כגון מקשטיר הקטורת הוא שהגביה הפרוכת].

ז) גמ', ומראין להם את הכרובים. הקשו תוספות ישנים, מאי טעמא לעיל (כ"א). כשמנתה הגמ' את הנסים דבית המקדש, לא מנתה נמי את הניסים שהיו בארון ובכרובים שאינם מין המדה, ובכרובים שהיו מעורים. ואף דהיו ניסים דגוואי, מדוע נשתנו מלחם הפנים שמנו את הנס שנעשה בהם, והוא משום שהראו אותו לעולי רגלים, והא בדידהו נמי הכי הוי. ותיריך, דכיון דשלמה עשה את הכרובים מעורים, אם כן אין זה נס. ואת הנס שלא היו הארון והכרובים מן המידה לא מנו, משום שאי אפשר היה להכיר בזה, כי לא היו גוללין את כל הפרוכת, ועוד שקשה היה להבחין בכך מרחוק.

ח) גמ', לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת דבני וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ד מבית הבחירה ה"ב) דבמקדש ראשון היה פרוכת אחת

(יד גמ', התם איבעיא ליה למיקם. כתב הטור (סימן קכ"ג) דנחלקו אם ימתין עד שיתחיל הש"צ, או עד שיגיעו לקדושה. והבית יוסף (שם) כתב בשם רבינו ירוחם דכשמתפלל ביחידות ימתין שיעור ד' אמות. אולם הב"ח (שם) כתב, דאף המתפלל ביחידות בביתו ישהה הרבה או ילך למקום אחר, אלא אם כן הוא מתפלל שנית תפלת מוסף, או תפלת השלמה, דסגי בשיעור ד' אמות, דכיון דהוצרך להתפלל שוב אין זה ככלב שב על קיאו.

טו) גמ', דומה לכלב ששב על קיאו. בביאור הנמשל כתב המהרי"ל (ליקוטים אות ל"ט), דכשאדם מסיים את תפלתו ידמה בלבו שתפילתו התקבלה ונתכפר ונפטר מהכל, ואם חוזר מיד נראה כבא להתפלל על מה שיחטא עוד בעתיד. ולפי זה צריך לבאר בדברי הגמ' משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חוזר לאלתר וכו', דמיירי בתלמיד שמבקש מחילה מרבו].

טז) גמ', לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה. כתב היבין דעת (חסדי אבות סימן י"ד סעיף ג') בשם הגר"א, דשינו לאמרו בלשון ארמית משום דבריים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה. ולפי זה מתיישב מה שכתב הרמב"ם (פ"ד מעבודת יום הכיפורים ה"א) דאומר ולא יסור שבט מבית יהודה ולא שינה לארמית, משום דשינה מלשון הכתוב דנאמר מיהודה וכתב מבית יהודה. אך הקשה היבין דעת הרי ג' פעמים הזכיר הכהן הגדול את הפסוק כי ביום הזה וגו' בעל פה, ועל כרחך דדרך תחינה מותר לומר בעל פה, וכן התיירו לכהן הגדול לומר בעל פה כל פרשת אך בעשור מפני הטורח. אלא על כרחך, דהרמב"ם שינה מהלשון מיהודה וכתב מבית יהודה משום דהוא חצי פסוק, וכל פסוק שלא פסקו משה רבינו לא פסקין. והטעם דשינו בגמ' ללשון ארמית משום דבעלמא אין להתפלל בלשון ארמית, כיון שמלאכי השרת לא נוקקין לו. אבל המתפלל אצל חולה, דהשכינה למראשותיו ואין צריך למלאכי השרת, וכן ביום הכיפורים שינו קצת ללשון ארמי להראות את חשיבותו של הכהן הגדול שהשכינה עמו.

יז) גמ', אמר רבש"ע כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער. הקשה המהרש"א איך אפשר דהתפלל שלא יהיה בצער, והעולם הצריך למטר יהיה בצער. ותיריך, דבאותה שעה גם כל העולם לא היה צריך עדיין למטר עד שבא ר' חנינא לביתו.

יח) [גמ', א"ר יוסף מאי אהניא ליה כו' לגבי ר' חנינא בן דוסא. בתענית (כד): איתא לאחר דברי ר' יוסף אלו, ואמר רב יהודה אמר רב, בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת, כל העולם כולו ניוון בשביל חנינא בני וחנינא בני דיו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת. ויש לומר בטעם הסמיכות, דאתא לבאר מדוע לא אהניא תפילתו של כהן גדול, דמה שייך שתפילתו תועיל על מזונות, בעת שמי שהעולם ניוון בעבורו שרוי בצער. (י.צ.ב.))

יט) גמ', מעשה בכהן גדול וכו'. כתב התוספות ישנים בשם הירושלמי דאותו כהן גדול היה שמעון הצדיק.

כ) מתני', משניטל ארון וכו'. כתב רבינו חננאל לקמן (נ"ד): בשם הירושלמי, דכשהיה הארון בבית קודש הקדשים היה הכהן הגדול נכנס ויוצא לאורו של הארון, וכשניטל הארון היה מגשש ונכנס מגשש ויוצא.

כא) שם. הקשה הרש"ש מדוע לא עשו בבית שני ארון חדש, ואין לומר משום שעיקר הארון לצורך העדות והרי נגנו, דהרי גם בחושן נאמר ונתת אל החושן את האורים ואת התומים, ובבית שני עשו חושן אף שלא היה בו אורים ותומים, (לדעת הראב"ד). ותיריך, משום דשנה הכתוב לתת את העדות בארון, שמע מינה דמעכב, דאי ליכא עדות אין ארון. ונבעצם דלא קשיא כלל כיון דהארון הוא כלי להחזקת הלוחות ובלעדיהם אין בו צורך כלל, אבל החושן לא נעשה על מנת ליתן בו האורים ותומים אלא דשם הוא מקומם, והוא חלק מבגדי הכהונה].

שלוחו של אדם כמותו, ולא בעי ילפותא מיוחדת לאסור אף על ידי נכרי, ואף דאין שליח לדבר עבירה, מכל מקום בנכרי יש שליח כיון דאינו בר חיובא. והרש"ש תירץ, דאף אם נאמר דיש שליחות לנכרי צריך למילף מלא תעשון, דאסור אף כשקנאם מנכרים ולא רק באומר להם לעשות. וכעין זאת תירץ והקובץ שיעורים (חלק ב' סימן ל"ו אות ג'). עוד תירץ, דאיצטריך לא תעשון לאסור שמשין שבמדור העליון על ידי נכרי ואף דיש שליחות לנכרי, ומשום דסלקא דעתך למילף משמשין שבמדור התחתון דהותרו מדין לכם לעצמכם אבל אחרים עושים לכם.

טו) בא"ד, ולעבור עליו בשתים וכו' ארבעה פרצופין בהדי הדדי. ובעבודה זרה (מ"ג). כתבו התוספות בד"ה לאו בעבודה זרה, דמיירי כגון שמצא פרצוף אדם והשלימו לד' פנים.

טז) גמ', בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה. הקשה הריטב"א בשם הר"י מיגש, הרי רק בשעה שעשו רצונו של מקום היו הכרובים מעורין, ואיך אפשר שבשעת החורבן שלא עשו רצונו היו מעורין. והביא דיש מתרצים, דהנס היה דוקא בכרובים של משה, אבל כרובים של בית שני המצויירים בכתלים, תמיד היו מעורין זה בזה. ודחה דבריהם, משום דאיתא (בעמוד א') דהיו גוללין את הפרוכת ומראים לעולי רגלים את הכרובים שהיו מעוררים זה בזה להראות חבתם למקום, ומשמע דאף בכרובים המצויירים היה הנס, דרק כשהיו עושים רצונו של מקום היו הכרובים מעורין זה בזה. ותירץ, בשם הרא"ם, דלעולם גם בכרובים המצויירים נעשה הנס דבשעה שאין עושים רצונו של מקום לא היו הכרובים מעורין, אבל בשעת החורבן נעשה הנס לרעה שהיו מעוררים כדי לגלות ערותם.

יז) גמ', תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם וכו'. כתב המהרש"א, דלכאורה חכמים דאמרו דמציון נברא העולם, פליגי ארבי אליעזר דאמר עולם מאמצעיתו נברא, והרי מוכח בכמה מקומות דאבן השתיה הוא אמצע העולם דהוא בציון. אלא דבעינן למימר דחכמים לא פליגי, אלא אתו לפרש דבריו דציון הוא אמצע העולם. אמנם מתוס' ד"ה אלו משמע, דאמצע העולם וציון הם שני מקומות. ולפי זה חכמים ורבי אליעזר פליגי. **יח) תוס' ד"ה אלו ואלו וכו',** פירוש שאמצעיתן של עולם והצדדין מציון נבראו. הקשו המהרש"א והשפת אמת, דבברייתא השניה לא הוזכר אמצעיתו של עולם וצדדיו, ואם כן אי אפשר לפרש דאלו ואלו קאי עליהם, ויותר היה נראה לפרש, דקאי על תולדות השמים ותולדות הארץ, דאמר רבי אליעזר, ועליהם נאמר אלו ואלו מציון נבראו. ותירץ המהרש"א, דאף דפירושהם דחוק, מכל מקום נדחקו לפרש כך, משום דלא ניחא להו לפרש דתולדות השמים נבראו מציון. אמנם הרש"ש והיפה עינים הוכיחו מהתוספות ישנים, דיש גורסים גם בברייתא הראשונה אלו ואלו, ונראה דזו היתה גירסת תוספות דידן, ומשום הכי פירשו דקאי על אמצע העולם וצדדיו. ועיין בתוספות ישנים דפירשו דאלו ואלו קאי על אמצע העולם ואבן פינה שבתהום.

דף נ"ה ע"א

א) רש"י ד"ה כשהוא מזה, אחת וכו' גבוהה ואחת בנמוך הימנה. וכן פירש במתני' (גג:). בד"ה אלא כמצליף, בשורה, זו תחת זו כל שמונה הזאות. וכן כתב לעיל (ט"ו). ד"ה כמצליף. והקשה השפת אמת דמנא ליה לרש"י דשבע ההזאות התחתונות נופלות זו למטה מזו ולא סגי דכולם יפלו במקום אחד, והרי בפסוק משמע דכולם נופלים במקום אחד. והביא דהתוספות ישנים לקמן (ג"ח). ד"ה שלא כסידרן. הקשו כן על רש"י. ועיין

שנאמר והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש וגו'. ודייק בחידושי מרן רי"ז הלוי (יומא עמוד 38) מהא דלמד הרמב"ם דין הפרוכת מהפסוק דוהבדילה וכו', משמע דבעינן פרוכת להבדיל, ולא משום צניעותא בעלמא, כמו בשאר פתחים. ולפי זה הקשה איך הוכיחו בסוגיין דהיה פרוכת במקדש ראשון מהא דשלשה עשר פרוכות היו במקדש שני, הרי פרוכות אלו דבבי, נעשו לצניעות, מה שאין כן במקדש ראשון דהפרוכת היתה מדין הבדלה, ונשאר בצריך עיון.

ט) גמ', דאמר רבי זירא אמר רב שלשה עשר פרוכות וכו'. הקשה בחידושי מרן רי"ז הלוי (שם) מדוע הוצרכו להוכיח דהיה פרוכת במקדש ראשון, מהא דהיה פרוכת דבבי במקדש שני ואם כן הוא הדין למקדש ראשון, תיפוק ליה דהוא מקרא מפורש בדברי הימים (ג' י"ד) ויעש את הפרוכת תכלת וגו' דאיירי במקדש ראשון.

י) גמ', רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכו'. כתב הרש"ש דרב אחא מודה לרבי זירא דעשו כן במקדש ראשון, דלכולי עלמא היה פרוכת דבבי, אלא דמוסיף דמיירי אף במקדש שני. אי נמי משום קשית רב חסדא מולא יבואו לראות כבלע וכו', אוקים רב אחא דגללו את הפרוכת דוקא במקדש שני משום דלא היה שם ארון. נולכאורה יש לעיין דאפשר דכוונת הר"ח דלא היה דין פרוכת דקרא אבל אפשר דהיה מדין צניעות וכפשטות הגמרא שהשוותה מקדש ראשון לשני. ובחידושי מרן רי"ז הלוי (שם) מדייק מדברי הר"ח לעיל (ג"ב:). דבמקדש ראשון לא היה פרוכת, וכתב דהיינו אליבא דרב אחא בר יעקב דאמר לעולם במקדש שני, והוא משום דבמקדש ראשון לא היה פרוכת כלל. והקשה דמקרא מלא בדברי הימים דהיה פרוכת במקדש ראשון, כמובא באות הקודמת. [אמנם בודאי לפי מה שכתב הרש"ש אין מכאן ראייה כלל].

דף נ"ד ע"ב

יא) תוס', בא"ד, ונראה לי דאפילו ישראל מותר לצור צורות במיני צבעים. הקשה הרש"ש אי מותר מה הקשו בעבודה זרה (מ"ג). על רבן גמליאל דהיו לו דמות צרות לבנות, והרי נאסר משום לא תעשון וכו', נימא דרבן גמליאל עשה אותן בצבעים דמותר. ותירץ, על פי מה שכתבו התוס' שם (מ"ג:). ד"ה והא ר"ג, דאף דמבואר שם בגמ' דרק בבולט איכא חשדא ולא בשוקע, מכל מקום חמה ולבנה ומזלות אף שוקע נאסר, ואם כן נימא דהוא הדין דנאסר חמה ולבנה אף על ידי צבעים.

יב) בא"ד. הקשה הגרע"א (בגליון הש"ס) דמשמע דבתחילה סברו התוספות דאסור לישראל לצבוע ורק על ידי נכרים מותר, והרי מבואר בתוספות ראש השנה (כ"ד:). ד"ה שאני, דאסור מדין אמירה לנכרי שבות אף בכל התורה, ורק לצורך מצוה התירו, אום כן הכא דאיירינן אף שלא לצורך מצוה היאך התירו.

יג) בא"ד. ומה שעשו בכותלי היכל וכו' יש לומר על פי הדיבור הכל בכתב. [ואם תאמר הא כתבו לעיל גבי כסא שלמה, דאין לומר דעל פי הדיבור, כיון דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה (א.ב.). יש לומר, דהתם איירי לענין כסא שלמה שלא היה חלק מבית המקדש שדוקא גביה שייך לומר שהיתה נבואה איך שיעשון].

יד) בא"ד, ושמשין שבמדור העליון וכו' אסור אפילו היכא דאחרים עשו לו וכו' משום דכתיב לא תעשון וכו'. הקשה הגרע"א (ראש השנה כ"ד:). מאי טעמא אצטריך לגמ' בקדושין (מא:). למעט נכרי מדין שליחות מקרא ד"אתם גם אתם", תיפוק ליה מדאיצטריך הכא לא תעשון לאסור שמשין שבמדור העליון אף על ידי נכרי, דאם היה שליחות לנכרי, היה נאסר מדין

דיכולים הבעלים להקריב לאלתר, לא בעו שופר. (א.ב.א.).

דף נ"ה ע"ב

ט) **גמ'**, וזהב לכפורת. **רש"י** ד"ה כולן עולות פירש, דכפורת לשון כפורי זהב דלקחו מהזהב למזרקות. והתוספות ישנים והתוספות רא"ש פירשו בשם **ריב"א**, דלקחו מהם ריקועי פחים לציפוי בית קדשי הקדשים, ולפיכך יתפרש לשון לכפורת לבית הכפורת.

י) **גמ'**, קנינין הן תורין, גוזלי עולה הן בני יונה וכו'. כתבו התוספות ישנים והתוספות הרא"ש בשם **ריב"א** דהיינו לרבי יהודה, אבל לרבנן קנינין הן דחובה, וגוזלי עולה הן דנדבה. והקשו, דבשלמא לרבנן כיון דקנינין היינו דחובה אחד לעולה ואחד לחטאת, וגוזלי עולה היינו נדבה וכולן עולות, אלא לרבי יהודה דכולן עולות, מדוע לא כתבו על קנינין תורי עולה דכתבו על גוזלי עולה.

יא) **גמ'**, ומי חיישינן והתנן השולח חטאתו וכו'. הקשה הגבורת ארי דבגיטין (כ"ח). הקשתה הגמ' על המשנה דהשולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים, מהרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתו דאסורה לאכול בתרומה מיד, אלמא חיישינן שמת, ותיירץ אביי, דהמשנה דחטאת אתיא כרבי מאיר דלא חייש למיתה, ודגיטין כרבי יהודה דחייש למיתה. ורבא תירץ, דהמשנה דחטאת אתיא ככולי עלמא. ומחלק בין שמא מת, דלכולי עלמא לא חיישינן. לשמא ימות, דפליגי ביה תנאי. ולפי זה יש לומר דרב דימי דחייש בסוגיין לשמא מת סבר כאביי, דאין חילוק בין שמא מת לשמא ימות, ולא קשיא מהשולח חטאתו כיון דאתי כרבי מאיר דפליגי על רבי יהודה. ותיירץ, דודאי סוגיין אתי כרבא, דתדע דלקמן (נ"ו:), משני לרבי יהודה דאית ליה ברירה וחייש שמא יבקע הנוד, ולפי זה נשאר הקושיא ונברור ארבעה זווי ונשדי במיא וכו'. וקשה, דכמו להזהר אמיינא דטעמו דרבי יהודה משום ברירה, לא אמרינן נברור ארבעה זווי, כך נאמר לטעם דשמא יבקע הנוד. דכמו דחיישינן לבקיעת הנוד, ניהוש לשמא מת, ובכל ד' זווי יש חשש שמא מת. אלא על כרחך דסוגיין כרבא דלשמא מת לא חיישינן אלא לשמא ימות, והחשש לבקיעת הנוד הוי כשמא ימות. עוד תירץ, על פי מה שכתבו התוספות בגיטין (שם) ד"ה הא, דאף לאביי דפליגי אי חיישינן לשמא מת, הני מילי לזמן מרובה אבל לזמן מועט לכולי עלמא לא חיישינן, הלכך בסוגיין דמיירי באותו היום ולזמן מועט לכולי עלמא לא חיישינן שמא מת.

יב) **שם**. הקשה הגבורת ארי דאין לדמות השולח חטאתו לסוגיין, דדוקא ביחיד לא חיישינן למיתה, אבל בסוגיין דמיירי בשופרות דרבים חיישינן למיתה של אחד מהם, וכדאי גוונא איתא בבבא בתרא (קע"ב:). ותיירץ, על פי התוספות לעיל (עמוד א') ד"ה מפני (הראשון), דכל אחת צוררת מעותיה לעצמה ונותנת בשופר, ואם כן אין הצרורות מעורבות אלא ניכרות, וכל צרור שפתחו לא חששו עליו שמא מתו בעליו כיון דהוי דיחיד דומיא דהשולח חטאתו.

יג) **תוס' ד"ה והתנן**, ה"מ במביא גט משום חומר דאשת איש וכו'. כתב הרש"ש דאף דהיא או גרושה או אלמנה והחשש אינו אלא דיבמה לשוק, מכל מקום מצינן כדאי גוונא (ב"ב קל"ה). דנקרא אשת איש עיין שם.

יד) **גמ'**, ונברור ארבעה זווי. הקשה הריטב"א (ועוד ראשונים), דלא מצינו בכל התורה דאם התערב איסור בהיתר פחות מכשיעור ביטול דיטלו שיעור האיסור והשאר יהיה מותר. והביא דהתוספות בתמורה (ל'). ד"ה ואידך, תירצו, דשאני הכא שתחילת התערבות היתה בהיתר, דהאיסור בא אחרי התערבות, וכדמצינו גבי שני לוגים שאני עתיד להפריש דינינו מדמע

נמי בתוס' (ט"ו). ד"ה כמזליף, דכתבו, דנותן הכל במקום אחד.

ב) **גמ'**, למעלה בפר איני יודע כמה. פירש רש"י ד"ה לא יאמר וכו', בסוה"ד, דבמעלה דפר לא פירש אחת. אמנם רש"י בפירוש החומש (ויקרא ט"ז, י"ד) כתב, דלמעלה בפר מזה אחת משום דנאמר שם והזה והזאה משמע אחת. והקשה השפת אמת מסוגיין דאין ראה מלשון והזה דלמעלה בפר הזה פעם אחת. ותיירץ, דבאמת והזה משמע אחד כדברי רש"י בחומש, אלא דבסוגיין סלקא דעתך דנילף למעלה בפר מלמטה דהוי שבע הזאות, והוצרכו למילף מלמעלה דשעיר דנאמר בו והזה אותו, דמשמע להדיא אחד, נוכך אמנם פירוש דברי רש"י דאחר הגלוי משעיר הרי משמעות והזה אחת].

ג) **גמ'**, שלא יטעה בהזאות. ופרש"י ד"ה שלא יטעה דבנתיים וכו' וישים לבו למנין ולא יטעה. והתוספות ישנים בר"ה לימוד, וכן התוספות רא"ש כתבו בשם הריב"א, דשלא יטעה בהזאות היינו שלא יטעה למנות הזאות שלמעלה ושלמטה ביחד שמונה, אלא ימנה אחד למעלה ואחר כך יתחיל אחד למטה, ומשום דמצוה לחלק בין המתנה דלמעלה לבין המתנות דלמטה, וכדמשמע בפסוק דבשעיר נאמר למעלה אותו היינו הזאה אחת, ובפר למטה נאמר יזה שבע פעמים משמע דהם שני מנינים.

ד) **גמ'**, איכא בניניהו דלא מנה ולא טעה. בחידושי מרן רי"ז הלוי (פסולי המוקדשין ד"ה והנה בת"י, וד"ה והנה בירושלמי) מבאר, דמה דהא דאמרה הגמ' דלא מנה ולא טעה, לא אתיא למעט אם טעה בהזאות, דהיינו שלא הזה ז' הזאות, דבכהאי גוונא פשיטא שפסול, אלא דאתי למעט אם מנה וטעה במנין, דבזה לכולי עלמא פוסל, וכדאיתא בתורת כהנים מדכתובי שבע פעמים ולא שבע טיפין, דלשון פעמים היינו שם מנין. ולרבי יוחנן איכא חיוב למנות ואם לא מנה מעכב, משום דחוקה נמי אמנין כתיב, ולרבי אלעזר אין חיוב למנות, אבל אם מנה וטעה במנין מעכב, ולא משום שחסר במנין דהרי אין צריך למנות, אלא משום דנתנם שלא כסדרן, דבעינן שיתנם כסדרן ולא יקדים את המאוחר, וכגון אם מנה את הששי בשם שביעי פוסל, משום דהקדים את השביעי לשישי, אבל אם מנה את השביעי בשם שמיני אינו פוסל כיון דאין השמיני במנין, והרי נתן את השביעי במקומו.

ה) **גמ'**, לא היו שופרות לקיני חובה. כתבו התוספות ישנים והתוספות רא"ש, דבשאר קרבנות פשיטא שלא היו שופרות, משום דבעינן סמיכה על ידי הבעלים ואי אפשר לתת לכהן מעות שיקנה קרבנות. והא דלא תקנו שופרות למנחות, או ליינן ושמן הבאים בנדבה, כתב המאירי, משום דהוו דברים המצויים ולא תקנו שופרות אלא לדברים שאינם מצויים.

ו) **רש"י ד"ה מפני תערובת וכו'**, שמא יתחלף שופר בשופר ויקריב ממעות שופר החובה נדבה, [משמע דחיישינן שהכהן שקונה את הקינים יטעה]. אך הרש"ש כתב, דלא חיישינן לטעות הכהנים, משום דזריזין הן, ואף בית דין של כהנים השגיחו עליהם. ולכן פירש דחיישינן שמא הבעלים יטעו לתת מעות חובה בשופר של נדבה.

ז) **תוס' ד"ה מפני תערובת וכו'** (הראשון), אבל וכו' דאפשר דכל אחת צוררת מעותיה. והתוספות הרא"ש הביא תירוצן דלעולם אין צריך לצרור את המעות, אלא יקח גוזלות כנגד כל המעות בבת אחת, ונתחללו המעות על הגוזלות, ויקריב כל אחד ואחד לשם מי שהוא.

ח) **תורה מפני התערובת וכו'** (השני), בסוה"ד, אבל חובה יכולין להקריב לאלתר. העיר הרש"ש על לשון תוס' יכולין, הרי מחוייבין להקריב לאלתר, משום דמחוסרי כפרה סומכים עליהם שיקריבום היום. נולכאורה קושיתו תמוהה, דהא תוס' כתבו דעדיף לעשות רק לנדבה וכו', אבל לקיני חובה

הדרק היומא

ה) בא"ד, ואין לומר דחיישינן שמא הכותי תרם תרומה גדולה וכו'. כתב השפת אמת דדבריהם צריכים עיון שהרי גם לפי זה מדוע צריך להפריש עשרה למעשר, הרי עבור השנים שנותן תרומה לכהן אינו צריך ליתן מעשר, אלא הכהן שלוקח התרומה בעי להפריש, שמא הכותי כבר תרם תרומה גדולה, והוא בין כך לא יפסיד כלום אם יפריש מעשר ראשון, אפילו אם הכותי לא תרם, כיון שהכהן אינו צריך ליתנו ללוי.

ו) תוס' ד"ה דברי רבי מאיר, ופירש רש"י שם הטעם דחשיב ליה ברירה וכו'. הרמב"ן בגיטין שם נחלק וביאר דפלוגתא דברירה היא דווקא בכגון גוונא דלהלן (בעמוד ב'), שאומר אם בא חכם למזרח עירובי למזרח, ואם למערב עירובי למערב. אבל במתנה על דבר אחד, כגון האומר אם בא חכם למזרח יהא עירובי עירוב ואם לאו יהא בטל מהני לכולי עלמא. ועיין בסוף דברי התוס' שכתבו דיש לחלק לפי שמניח שתי עירובין. ובחידושי הגאון רבינו עקיבא איגר (עירובין לז:) הקשה, מה גרע במה שמתנה על ב' דברים, הא אין אותו עירוב קונה למזרח ולמערב, ואם כן כל עירוב הוא בפני עצמו. דהרי אם מניח במזרח אומר אם בא ממזרח יהא עירובי זה עירוב, ואם לאו יהא בטל, וכשמניח במערב כך למערב, והניח בקושיא. ובאבי עזרי (פ"ח מגירושין הכ"ב) תירץ דכוונת הרמב"ן דכשאדם מתנה על דבר אחד, הוא המעשה מעשה גמור, ומן הצד עושה תנאי שיכול לבטל, משא"כ כשלתחילה מתנה על שני דברים שהמעשה מסופק זה על כרחך תלוי בברירה..

דף נו ע"ב

ז) גמ', ר"י ור"י ור"ש אוסרין. רש"י בחולין (יד.) ד"ה אוסרין פירש, דהאיסור הוא מחשש שמא שתה תרומה. מבואר בדבריו דאף למאן דאמר אין ברירה, מכל מקום כשהפריש בברירה חלו כל המעשרות ואינו שותה טבל, אלא שאף על פי כן חיישינן על כל טיפה אולי היא התרומה. והגר"ש איגר הוכיח דכן אית ליה לרש"י, מגיטין (עג:) בר"ה ומשני. וכן דעה אחת בתוס' בעירובין (לז:) ד"ה אלא (ועיין לקמן אות ט). ובחידושי הגאון רבינו עקיבא איגר (עירובין לח.) ד"ה ונראה דבין ביאר שיטה זו, דההפרשה חלה לפי מה שעומד בשעת האמירה להיות מופרש לבסוף, אבל מכיון שאין ברירה דאולי לבסוף יפריש שני לוגין שלא היו עומדים לכך מעיקרא, ממילא התרומה נשארת בתוך היין ששתה. ובקובץ שיעורים (ביצה אות ל"ה) הוסיף לבאר, דסגי לקיום התנאי במה שהוא עומד להיות כן, דאי נימא דתלוי איך יהיה בפועל, אי אפשר לתרומה שתחול כלל, דאין קנין חל על הספק.

ח) שם, הקשה הגאון רבינו עקיבא איגר (עיין באות הקודמת), הא כיון שהתנה להדיא ואמר, שני לוגין שאני עתיד להפריש יהיו תרומה, איך שייך לומר שהתרומה חלה בתוך היין, אף אם לא יצאו אותם שני לוגין שעמדו לכך מעיקרא, הרי לא נתקיים התנאי, והוי טבל גמור. דאין לומר דכוונת המפריש דשני הלוגין שעתידין לפי המצב כעת להיות מופרשים, יהיו תרומה גם אם לבסוף לא יהיו מופרשים, דהרי מפורש בתוספתא ובגמ' להלן שאם יבקע הנוד ימצא שותה טבל למפרע, והיינו משום דלא נתקיים תנאו לבסוף. ובקובץ שיעורים (ביצה אות ל"ה) תירץ, דהא דאמרו דבבקיעת הנוד הוי שותה טבלים למפרע, היינו דוקא לרבי מאיר דאית ליה ברירה, דכיון שנבקע הנוד לבסוף, נתברר שהיה עומד להיבקע, ומשום הכי לא חל כלום. אבל למאן דלית ליה ברירה לא נתברר שהיה עומד להפקע אלא שאחר כך נשתנה, וממילא שפיר חלה התרומה.

ט) גמ', אלמא אין ברירה. בתוס' עירובין (לז:) ד"ה אלא מצינו ב' דעות

את השאר. וכתב דלא דמי, דבשני לוגים החלות חלה רק בשעת ההפרשה ולמפרע ומדין ברירה, ומשום הכי אינו מדמע את השאר, אבל בסתם אין להתיר על ידי סילוק. והוא פירש, דהכא מהני, משום דהנותנים מעות בשופרות נותנים על דעת הכהנים, שיהיו מעות אלו מעכשיו כפי מה שירצה הכהן בשעת ההקרבה, ומדין ברירה.

טו) גמ', ונשדי במיא. כתבו התוספות ישנים (נו.) וכן תוס' הרא"ש, דבעינן נמי שחיקה, או שיטיל לים המלח כשהוא בעין.

טז) גמ', שם. הקשו התוס' ישנים, מאי טעמא נשדי במיא, הרי הוי מעות סתומין ודינם דיפלו לנדבה. ותירצו, דהכא איירי שצררו בשקית אחת חטאת ועולה אם כן הוו מפורשין. וכן הקשה הריטב"א ותירץ, דכיון שאמרה אלו לחובתי נחשב למפורשין לענין דלא יפלו לנדבה אלא ישליכם למים, והיכי דמי סתומין כגון דאמרה אלו ללידתי. והוסיף דלא רצו לתקן שינתנו בשופר קינים סתומין, משום דחשו שמא יתנו שם אף קינים מפורשים.

דף נו ע"א

א) רש"י ד"ה ומיחל, מעשר שני על המעות דמה שיש בידו לתקן יתקן וכו'. רש"י בחולין (יד.) ד"ה ומיחל, מוסיף, דהואיל ויכול לתקנו באמירה בעלמא ולומר שהוא מחולל על המעות שבביתו לא התירו לו חכמים לשתות ממנו ולסמוך על הברירה. ונלשיטתו (להלן אות ז) דאף אם אין ברירה, חל עתה שם מעשר שני, על פי מה שעתיד לצאת לבסוף, וכן מדויק ברש"י לעיל (נה:) ד"ה לית ליה, שכתב, דלמאן דלית ליה ברירה לא סמכינן אברירה למשרי איסורא. דמשמע שאין כאן חסרון בחלות, אלא אף שחל אין סומכים. (י.ר.).

ב) תוס' ד"ה הלוקח, או כמו שפירש הרב משולם זצ"ל ומיהל בה' מוזג. בתוס' ישנים (בעמוד ב') ד"ה ומיחל הביאו הדברים בשם רב האי גאון, וביארו דלפירושו אתא התנא לחדש, דמותר למוזג ולשתות ממנו קבע אף דמזיגה קובעת למעשר, כדאיתא בשבת (יא:). ודווקא אם שבת קובעת מדרבנן דאם קובעת מן התורה אין בכך חידוש דהא מיירי בשבת.

ג) נבא"ד, ולא כמו שפירש רש"י ומיחל מחלל דאינו יכול לחלל. דעת התוס', דבמה שאמר תשעה שאני עתיד עדיין לא נחשב קריאת שם, ומהאי טעמא מותר לאומרו בבין השמשות. וצריך ביאור דהא בודאי המעשר שני חל עתה במה שעתיד להפריש, דאי לאו הכי יהא אסור באכילה משום טבל, ומאי טעמא אי אפשר לחללו. ואפשר דסברי דאף דאינו מחיל המעשרות, מכל מקום הווי הפרשה בדיבור, ומועיל להחיל שהמעשרות לא יחולו בשאר הפירות מלבד אותם שעתיד להפריש, וכמבואר בתוספתא (פ"ח מדמאי הי"א) ונפסק ברמב"ם (פ"ז ממעשר ה"ב) ועיין שם ברדב"ז דמהני אפילו למאן דאמר אין ברירה. אמנם רש"י לעיל (נה.) ד"ה הלוקח שכתב דבשני לוגין שאני עתיד וכו' חל ממש כקריאת שם, נחלק וסבר דשם מעשר חל בכהאי גוונא, ואתי שפיר לשיטתו דמשמע דלא מיירי הכא בשבת, אלא בחול כשאין לו במה להפריש, וכמו שכתב הרש"ש דמשמע ברש"י שלא גרס בגמ' "ערב שבת עם חשיכה" וגם במשניות דידן לא גרס כן. (י.ר.).

ד) תוס' ד"ה עשרה מעשר ראשון, לאו דווקא וכו'. בסוכה (כג:) כתבו התוס' בר"ה עשרה דאפשר דעשרה דווקא, באופן שהפריש שנים ממאה ושנים, כיון שיכול להפריש גם אחד מששים כעין רעה. ועוד כתבו שם, דיש שחידשו, דכיון שמן התורה חטה אחת פוטרת את הכרי, אם מפריש יותר אין התוספת ממעט את המעשר, ודחו דבריהם.

קודם להניח את דם השעיר, משום שאם יחזיק עדיין את הדם בידו הימנית, על כרחך יצטרך ליטול את דם הפר בידו השמאלית, הלכך בעי להניח דם השעיר, כדי שיטול לדם הפר בימין.

(ב) רש"י ד"ה ההוא, שליח ציבור וכו' והיה אומר סדר יום הכיפורים כמו שאנו אומרים. כתב העיטור (בעשרת הדברות סדר עבודת יום הכיפורים והובא בריטב"א) דשמעינן מהכא, שבלשון המשנה אומרים אותו (וכגון אתה כוננת וכדו'), ולא בלשון סתום, שאם רבא היה שומע בלשון סתום, לא היה מקפיד.

(ג) תוס' ד"ה רבי יהודה, ומה שהקשו לו מבקיעת הנוד אע"ג דאינהו גופיהו לית להו האי טעמא וכו'. פירש השפת אמת דיש לומר שהם לא חשו לבקיעת הנוד כיון דלא שכיחא ואין צריך לחוש לזה. ומה שהקשו לרבי מאיר מטעם חשש זה היינו אליבא דרבי מאיר לשיטתו דחייש למיעוטא.

(ד) גמ', אפילו בשעה שהן טמאין שכינה עמהם. כתב המרומי שדה דפסוק זה נאמר לגבי אהל מועד בדווקא, משום דקדושת קודש הקדשים (הרומז לתורה שבכתב), וקדושת העזרה שהוא מקום העבודה במזבח, שייכים דווקא בטהרה. ורק בהיכל שבו המנורה והקטורת, הרומז לתורה שבעל פה, השכינה שרויה אפילו בתוך טומאתם, וכדאיתא בברכות (כב.). שנאמר (ירמיהו כ"ג כ"ט) "הלא כה דברי כאש", מה אש אינו מקבל טומאה כך דברי דברי

אם למאן דאמר אין ברירה חל קנין אי לאו. דעה א. שאינו חל. ודעה ב. דחל אלא שלא נתברר היכן הוא. (ועיין לעיל אותו בביאור דעה ב.). והגאון רבינו עקיבא איגר בחידושו לעירובין (לח.) ד"ה ונראה ביאר דעה א'. דכל שעשה איזה קנין או חלות שתלה אותם בתנאי דלהבא, כיון שלעולם לא יתברר למפרע שהיה כן כיון דאין ברירה ולא נתקיים התנאי, דבריו בטלים. ובקובץ שיעורים (ביצה אות ל"ה) ביאר הטעם כהר"ן בנדרים (מה): דאין קנין חל על ספק דלהבא, דבשעה שחל צריך להיות מבורר.

(ו) גמ', ואמר ר' יוחנן כשכבר בא חכם. השפת אמת ביאר, דהגמ' הוצרכה להביא דברי ר' יוחנן אלו, משום דמגוף הברייתא של איו אין הוכחה, דיש לדחות ולומר, דהא דאין אדם יכול להתנות על שני עירובין כאחת, אינו משום דאין ברירה, אלא משום דבעירוב בעינן שתהא דירתו שם, וכשהוא ספק אצלו לא מיקרי דירתו, דאין אדם מייחד דירתו על הספק. אבל לדברי ר' יוחנן דאם כבר בא חכם מועיל העירוב, חזינן דאדם מייחד דירתו על הספק, ועל כרחך שבשני עירובין אינו מועיל דוקא משום דאין ברירה.

(יא) גמ', אימא הניח דם השעיר ונטל דם הפר. בגליון הש"ס ציין למגן אברהם (או"ח קמז סק"א) שהביא מהירושלמי, שביום שצריך להוציא שני ספרי תורה, אין להוציא את השני מן הארון עד שיחזיר את הראשון. והקשה, למה אין אנו נוהגים כך. והרי גם מזה דהניח דם השעיר ולאחר מכן לקח את דם הפר מוכח כן. וכתב דיש לדחות ולפרש, דהטעם שצריך

לרגל תחילת לימוד מסכת יומא בהדרף היומי הופיע ויצא לאור ע"י כולל הדרף היומי בקרית ספר א"י
דרך נוסף מסדרת הספרים 'עמק הפשט' - על מסכת ראש השנה יומא סוכה
ובו נקבצו כל העלונים הידועים בשם 'מראי מקומות לעיון בדרף היומי' לספר אחד.
מ"מ מזרחים ביאורים ועיונים בעומק עיון הפשט, הבאת דברי הראשונים והאחרונים תוך ביאורם היטב
בתוספת הערות והארות, מתחילת המסכת ועד סופה.
להשיג בחנויות הספרים המובהרות

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30
בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה
של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת
שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד"ח בפ"ט ו')

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למוניים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>